

SOSIAALI- JA TERVEYSALAN DIGITALISAATION TILANNEKUVA

Ammattikorkeakoulututkinnon opinnäytetyö

Sosionomikoulutus

Kevät 2023

Jenni Hopeela

Digitalisaatio on voimakkaasti kasvava ilmiö, joka vaikuttaa monilla eri aloilla. Esimerkiksi digitaalisten työvälineiden ja palveluiden käyttö on lisääntynyt merkittävästi viime vuosina, ja tätä kehitystä on entisestään vauhdittanut sosiaali- ja terveysalan uudistus sekä koronapandemia.

Tämän opinnäytetyön aiheena on digitalisaatio. Tutkimuksen tavoitteena oli tarkastella sosiaali- ja terveysministeriön (STM) julkaisuja vuodelta 2022 ja selvittää, miten niissä digitalisaatiota käsitellään. STM on sosiaalialan ylin toimielin, minkä vuoksi oli perusteltua valita tutkimukseen STM:n digitalisaatiota käsitteleviä julkaisuja. Mukaan valitut julkaisut käsittelivät erilaisia aiheita sosiaaliturvan, terveydenhuollon ja työelämän alueilla. Julkaisut sisälsivät raportteja, suunnitelmia ja selvityksiä, jotka pyrkivät kehittämään ja uudistamaan näitä aloja.

Tämän opinnäytetyön teoriaosuudessa käsitellään digitalisaatiota yleisesti, digitalisaatiota Suomessa ja sen vaikutuksia yhteiskuntaan. Lisäksi tarkastellaan digitalisaation merkitystä sosiaalialalla ja sen tarjoamia mahdollisuuksia sosiaalipalveluiden kehittämisessä. Teoriaosuudessa esitellään myös uusia palvelurakenteita ja toimintatapoja, joita digitalisaatio on mahdollistanut sekä eettisiä ja sosiaalisesti kestäviä näkökulmia digitalisaation käyttöön.

Tutkimusmenetelmänä käytettiin kuvailevaa kirjallisuuskatsausta. Aineisto analysoitiin teemoittelulla. Tulosten perusteella voi todeta, että tällä hetkellä yhteiskunnan digitaaliset järjestelmät ovat hajanaisia ja sirpaloituneita. Yhteisten digitaalisten järjestelmien sekä ohjaus- ja neuvontaratkaisujen kehittäminen on kuitenkin käynnissä. Teknisiä esteitä yhteisten järjestelmien käyttöönotolle ei ole, vaan haasteina ovat esimerkiksi lainsäädännön päivitys ja tietoturva. Tutkimukseen valituissa julkaisuissa korostettiin, että on tärkeää hyödyntää teknologian tarjoamia mahdollisuuksia. Jatkuva oppiminen ja yhteistyö ovat merkittäviä tekijöitä digitalisaation edistämässä.

Avainsanat digitalisaatio, sosiaalialan digitalisaatio, sosiaali- ja terveysministeriö, kuvaileva kirjallisuuskatsaus

Sivut 30 sivua ja liitteitä 8 sivua

Digitalization is a rapidly growing phenomenon that affects many different sectors. For example, the use of digital tools and services have increased significantly in recent years, and this development has been further accelerated by the Social and Health Care reform and the coronavirus pandemic.

The subject of this thesis is digitalization. Research task was to examine Ministry of Social Affairs and Health (STM) publications from 2022 and find out how they address digitalization. STM is the highest authority in the social sector, which is why it was justified to choose STM publications on digitalization for this study. The selected publications covered various topics in the areas of social security, health care, and working life. The publications included reports, plans, and surveys aimed at developing and reforming these sectors.

The theoretical part of this thesis deals with digitalization in general, digitalization in Finland, and its effects on society. Additionally, the importance of digitalization in the social sector and the opportunities it offers for the development of social services are examined. The theoretical section also introduces new service structures and practices enabled by digitalization as well as ethical and socially sustainable perspectives on the use of digitalization.

A descriptive literature review was used as the research method. The material was analyzed using thematization. Based on the results, it can be said that currently, digital systems in society are fragmented and scattered. However, the development of common digital systems, as well as guidance and advisory solutions, is underway. There are no technical barriers to the implementation of common systems; challenges include updating legislation and information security. In any case, it is important to take advantage of the opportunities offered by technology. According to the publications, continuous learning and cooperation are significant factors in promoting digitalization.

Keywords digitalization, social work digitalization, Ministry of Social Affairs and Health, descriptive literature review

Pages 30 pages and appendices 8 pages

Sisällys

1	Johdanto	1
2	Digitalisaatio	1
2.1	Digitalisaatio Suomessa	3
2.2	Digitalisaatio sosiaalialalla	3
2.3	Uudet palvelujen rakenteet ja toimintatavat	4
2.4	Eettisyys ja digitalisaatio	7
2.5	Sosiaalisesti kestävä kehitys ja digitalisaatio	7
3	Aiemmat tutkimukset	9
4	Tutkimus	10
4.1	Tutkimuksen tavoite ja tutkimuskysymys	10
4.2	Tutkimusmenetelmä	11
4.3	Aineiston lähde ja haku	12
4.4	Hakutulokset	14
4.5	Aineiston luokittelu ja analyysi	18
5	Digitalisaation tilannekuva STM:n mukaan	19
5.1	Nykytila	20
5.2	Tavoitteet ja hyödyt	21
5.3	Keinot	21
5.4	Haasteet ja mahdolliset haitat	22
5.5	Kehitystarpeet	23
6	Johtopäätökset ja jatko	24
7	Pohdinta ja arviointi	26
	Lähteet	28

Liitteet

Liite 1	Taulukko 1 Aineiston koodausta
Liite 2	Taulukko 2 Yksinkertaistetut lainaukset
Liite 3	Taulukko 3 Yksinkertaistetut lainaukset ryhmiteltynä 5 teemaan

1 Johdanto

Digitalisaatio on yksi megatrendeistä, joka on vaikuttanut merkittävästi eri alojen toimintaan. (Sitra, 2020) Teknologian kehitys on nopeaa ja uusia teknologisia ratkaisuja ja digitaalisia järjestelmiä tulee uusille elämänalueille. Tietoa kerätään ja hyödynnetään yhä enemmän ja tämän pohjalta tarjotaan uusia räätälöityjä palveluita yksilöille ja organisaatioille. Samalla käydään keskustelua digitaalisen maailman pelisäännöistä; kuka kerää, hallitsee ja hyödyntää dataa, teknologian vaatimista resursseista ja laajemmin kehityssuunnista ylipäätään. (Sitra, 2023)

Sosiaali- ja terveysalan uudistus ja koronan aiheuttama poikkeustilanne ovat vauhdittaneet digitaalisten työvälineiden kehittämistä ja soveltamista. On syntynyt uusia käsitteitä kuten digisosaalisyö, eSosaalisyö sekä verkkososaalisyö. (Koivula, 2020, s. 224) Digitaalisuus koskettaa sosiaalialaa useilla eri osa-alueilla.

Sosiaali- ja terveysministeriö (STM) on sosiaalialan ylin toimielin. Se tekee päätöksiä, jotka koskettavat kaikkia sosiaalialalla toimivia ja alalle opiskelevia. STM käsittelee digitalisaatiota julkaisuissaan, joten näitä on perusteltua käyttää tutkimusaineistona. Itselläni on IT-alan koulutus ja työkokemusta alalta sekä sosioinomin opintoihin sisällytettyjä opintoja digitalisaatiosta. Tämän opinnäytetyön avulla pyrin syventämään omaa ymmärrystäni digitalisaatiosta sekä herättämään kiinnostusta aiheeseen myös muissa sosiaalialan opiskelijoissa.

Opinnäytetyössä toteutetun tutkimuksen tavoitteena on selvittää, miten digitalisaatiota käsitellään STM:n julkaisuissa, millaisiin asioihin ja asiayhteyksiin digitalisaatio liitetään ja millaisia teemoja digitalisaation ympärille muodostuu teemoitteluanalyysin avulla. Työ toteutetaan kuvailevana kirjallisuuskatsauksena etsien julkaisuista nousevia yhteisiä teemoja. Julkaisut haetaan STM:n omilta verkkosivuilta erilaisia sisäänottokriteerejä ja poissulkukriteerejä noudattaen. Aineiston kokoamisesta ja analysoinnista kerrotaan tarkemmin luvuissa 4.4 ja 4.5.

2 Digitalisaatio

Digitalisaatio tarkoittaa sitä, että tietotekniikan käyttö lisääntyy ja käyttö laajentuu koskemaan yhä useampia elämän osa-alueita. Se koskee yhteiskunnan useita toimintoja kuten terveydenhuoltoa, sosiaalialaa, pankkiasioita, joukkoliikennettä, teollisuutta, tiedon etsimistä ja sen käyttöä, viestintää. Tietotekniikkaa ja teknologiaa käytetään koko ajan enemmän ja myöskin monipuolisemmilla tavoilla. Tavoitteena digitalisaatiossa on tehokkuuden parantaminen, tietoturvan lisääminen ja inhimillisten virheiden vähentäminen. Myös perinteisiä tehtäviä ja toimintoja voidaan korvata tai tehdä paremmin ja tehokkaammin digitaalisilla välineillä; paperi korvataan sähköisellä dokumentaatiolla tai manuaalisesta prosessista siirrytään automatisoituun prosessiin. Uusia teknologioita ja välineitä myös kehitetään jatkuvasti, jotta ne vastaisivat entistä paremmin eri alojen tarpeisiin. (Helsingin kaupunki, 2023; TM, 2020) Teknologiaa käytetään yhä enemmän lähes kaikessa. Sen tarkoitus on tehdä elämästämme helpompaa. Uusia teknologioita kehitetään jatkuvasti ja vauhti on nopeaa. Inhimillisten virheiden määrä pienenee, mutta tulee huomioida, että myös koneet voivat toimia virheellisesti.

Digitalisaatiossa on kyse myös ajattelutavan muutoksesta. Sen aiheuttama muutos maailmassa on sen verran suuri, että asiat on mietittävä uusilla tavoilla. Jotkut ennen digitalisaatiota syntyneistä palveluista ja työtehtävistä katoavat, mutta myös uusia syntyy tilalle. Työvaiheita ja prosesseja voidaan tehdä automaattiseksi. Syntyy uusia urapolkuja ja ammatteja. Jotkut vanhat ammatit kokevat muutoksia. Digitalisaation ei kuitenkaan tarvitse tarkoittaa sitä, että kaikki asiat tehtäisiin vain tietokoneella. Kyse on ajattelutapojen muutoksesta ja erilaisten teknologioiden ja välineiden käytöstä, käytön ymmärtämisestä ja sen mahdollisuuksista eri elämänalueilla. (Helsingin kaupunki, 2023) Digitaalisuus ja teknologian kehitys muuttaa maailmaa ja sitä, miten ihmiset tekevät asioita ja miten he ajattelevat joistain asioista. Töitä voidaan tehdä helpommin ja nopeammin tietokoneen avulla, mutta tämä ei tietenkään päde automaattisesti kaikkeen.

2.1 Digitalisaatio Suomessa

Suomessa on parhaillaan käynnissä isoja rakenteellisia muutoksia soteuudistuksen ja hyvinvointialueiden aloittamisen takia. Digitalisaatio on apuna näissä muutoksissa. Se patistaa meidät pohtimaan vanhoja tapoja tehdä asioita ja virittää luomaan uusia, parempia ja joustavampia tapoja. Suomessa digitalisaatiota toteutetaan käytännössä siten, että kansalaiset ja yritykset ovat mukana kehittämässä yhteiskunnan palveluita. Esimerkiksi älykkäät terveyspalvelut voivat parantaa hyvinvointia, opiskelu tapahtuu virtuaaliympäristöissä sekä erilaiset neuvonta- ja ohjauspalvelut ovat digitalisoitumassa. Digitalisaation avulla voidaan luoda entistä parempia ja luotettavampia palveluita eri elämäntilanteita varten. Tämä auttaa huolehtimaan kaikkien ihmisten hyvinvoinnista ja menestymisestä. (Valtionvarainministeriö, n.d.) Digitalisaatio on merkittävä tekijä nyky-yhteiskunnassa ja se voi auttaa kehittämään palveluita paremmiksi ja ottaa yhä paremmin huomioon eri ihmiset eri tilanteissa. Kehitys tapahtuu asiakaslähtöisestä näkökulmasta käsin.

Suomi on jo nyt yksi maailman kärkimaita, kun verrataan julkisten sähköisten palveluiden tarjontaa ja käyttöä. Suomalaisilla on myös EU-maiden parhaat taidot digitaalisessa maailmassa. Näin ollen meillä Suomessa on hyvät mahdollisuudet menestyä digitalisaation aiheuttamassa muutoksessa. Tärkeintä on kuitenkin varmistaa, että asiakas ja ihminen ylipäättään on palvelukehityksen keskiössä. Näin yhteiskuntaamme muotoillaan aidosti meitä itseämme varten. (Valtionvarainministeriö, n.d)

Suomessa panostetaan aktiivisesti digitalisaation edistämiseen. Hallitusohjelman mukaan tavoitteena on, että Suomi tunnetaan edelläkävijänä digitalisaation ja teknologian kehittämisessä. Tarkoituksena on kehittää ja käyttää teknologian mahdollisuuksia kaikilla aloilla ja kaikilla hallinnon ja työn tasoilla. Tavoitteena on nostaa julkisen sektorin taitoja käyttää teknologiaa ja taitoja ymmärtää digitalisaatiota sekä lisätä yhteistyötä julkisen ja yksityisen sektorin välillä. Tämä tarkoittaa esimerkiksi sitä, että yritykset ja julkinen sektori työskentelevät yhteistyössä kehittäessään uusia ratkaisuja ja parantaakseen palveluita. (Valtionvarainministeriö, n.d.)

2.2 Digitalisaatio sosiaalialalla

Nykyään teknologiaa ja digitaalisia järjestelmiä käytetään yhä enemmän sosiaalityön eri tehtävissä. Aikaisemmin teknologiaa käytettiin lähinnä tiedon keräämiseen ja tiedon hallintaan liittyen, mutta nykyään sitä käytetään myös enemmän sosiaalityön erilaisissa toiminnoissa sekä yksilö-, yhteisö- ja yhteiskunnallisella tasolla. Digitalisaatio on siten erittäin oleellinen osa-alue myös sosiaalityössä. Maailma muuttuu nopeasti ja kiihtyvällä tahdilla, toimintaympäristöt muuttuvat, teknologian kehitys tapahtuu nopeasti ja ihmisten arki teknologisoituu. Nämä ovat vaikuttaneet siihen, että myös sosiaalityössä tarvitaan teknologiaa yhä enemmän. Lisäksi ihmisten lisääntyvä sosiaalisen median käyttö, hallitusohjelmassa mainittu tavoite julkisten palveluiden digitalisaatiosta sekä koronapandemian vauhdittama digiloikka ovat sysänneet digitalisaatio eteenpäin. Näin se on ajankohtaista myös sosiaalityössä. (Kairala, 2017, s. 7) Tämä tarkoittaa myös sitä, että alalla työskentelevien on otettava digitaaliset järjestelmät haltuun enemmän tai vähemmän. Joissain sosiaalialan töissä digitaidot ovat korostuneet ja joissain toisissa niitä ei välttämättä tarvita niin paljon. Joka tapauksessa tarve digitalisaatiotaitoisille sosiaalialan ammattilaisille on suuri.

Digitalisaatiolla on useita erilaisia vaikutuksia sosiaalityöhön, muun muassa digitaaliset sosiaalipalvelut mahdollistavat uudenlaisen toimintaympäristön ja käyttöön saadaan uudenlaisia työvälineitä ja -menetelmiä. Se vaikuttaa siten, että sosiaalityössä voidaan saavuttaa suurempi osa väestöstä, tuottaa palveluja tehokkaammin ja arvioida niiden vaikuttavuutta helpommin. Digitaaliset sosiaalipalvelut myös noudattavat sosiaalityön periaatteita ja lakia. (Kairala, 2017, s. 8) Teknologia ja digitaalisuus ovat siis erittäin oleellisia myös sosiaalialalla. Ne ovat hyvin ajankohtaisia ja niiden avulla on mahdollisuus saavuttaa paljon positiivista. Tulee kuitenkin myös muistaa, että samalla kun voidaan saavuttaa laajempi osa väestöstä, osa voi jäädä digitalisaatiossa osattomaksi erilaisista syistä johtuen.

2.3 Uudet palvelujen rakenteet ja toimintatavat

Suomalainen yhteiskunta ja koko globaali maailma muuttuu parhaillaan. Suuria rakenteellisia muutoksia on käynnissä. Digitalisaation avulla luodaan puitteita rakennemuutoksen avuksi.

Vanhat toimintatavat haastetaan ja luodaan uudestaan, ja niistä pyritään tekemään entistä parempia. Digitalisaation avulla ihmiset ja yritykset ovat mukana julkisen hallinnon palvelurakenteiden muutoksessa. (Valtiovarainministeriö, 2023)

Kaikilla ihmisillä on erilaisia tarpeita eri elämäntilanteissa. Tarvitaan lapsiperheiden palveluita, työmarkkinapalveluita ja senioreiden palveluita ja niin edelleen. Digitalisaation avulla luodaan parempia palveluketjuja, jossa tähdätään hyvinvoinnin nostamiseen kaikilla osa-alueilla. Nyt onkin kaikista tärkeintä, että ihminen on kaiken tämän muutoksen keskiössä eikä hallintorakenteet ja organisaatiot. Näin yhteiskunnasta tulee aidosti ihmisen näköinen. (Valtiovarainministeriö, 2023)

Asiakkaiden ja palvelujen tarpeista lähtevät kehitystarpeet ovatkin juuri se seikka, mihin nykyään kiinnitetään erityistä huomiota. Vanhat rakenteet kokevat nyt muutoksia, mikä voidaan nähdä hyvinkin positiivisella tavalla. Se, että aina on tehty jotenkin tietyllä tavalla, ei tarkoita sitä, että se olisi paras ja ainoa tapa tehdä asioita. Muutos on myös mahdollisuus. Kyseessä ei ole vain teknologinen muutos, vaan digitalisaation avulla mahdollistettu uusien toimintatapojen käyttöönotto sekä eri tahojen yhteistyön ja -toiminnan parantaminen aikaisemman hajanaisen palvelukentän sijaan.

Eryteisesti sosiaali- ja terveystalvissa digitalisaatiolla tarkoitetaan sellaista muutosta, jossa asiakaslähtöisyys ja palvelujen saavutettavuus paranee. Sotedigi-tavoitetila 2023 (Kuva 1) avataan asiaa tarkemmin. (Vahala, 2017)

Kuva 1. Sotedigi-tavoitetila 2023 (ELY, 2017)

Digitalisaation toteutuksessa lähtökohtana on asiakas. Asiakkaan tulee voida itsenäisesti hoitaa asioitaan sähköisesti ja näin parantaa mahdollisuuksia saada erilaisia palveluita. Tämä voi auttaa myös hyvinvointiongelmien ennaltaehkäisyä ja lisätä ihmisen kykyä parantaa omahoitoaan. Asiakkaan tulee saada lisätietoa, jotta hän voi tehdä parempia valintoja. Omien tietojen tallentaminen ja hyödyntäminen on oltava turvallista. Sähköinen asiointi on aina saatavilla ja omahoidon palvelut tavoitettavissa. Asiakkaan tulee voida nähdä kokonaisvaltainen kuva omasta tilanteestaan.

Myös ammattilainen hyötyy digitalisaatiosta. Käytössä on omaa työtä ja sen prosesseja tukevia järjestelmiä ja näiden tulee olla aina tarvittaessa saatavilla. Ammattilaisen digitaalisten taitojen osaamista ja kehittymistä tulee tukea työnantajan taholta. Käytössä olevien aineistojen tulee olla ajantasaisia yhteiskunnallisen päätöksenteon kanssa. Data tukee tutkimus-, innovaatio- ja elinkeinotoimintaa. Tietojohtaminen paranee. (ELY, 2017)

2.4 Eettisyys ja digitalisaatio

Digitalisaatio tarjoaa sosiaalialalla uusia mahdollisuuksia, kuten tehokkaampia palvelujärjestelmiä ja asiakkaiden saavutettavuus paranee. Samalla se on kuitenkin tuonut esiin myös eettisiä kysymyksiä, jotka täytyy ottaa huomioon digitalisaation käyttöönotossa. Sosiaalityössä eettisyys on erityisen tärkeää, sillä se koskee ihmisten arkielämän tärkeitä kysymyksiä, kuten yksityisyyttä ja ihmisarvoa. Digitalisaation käyttöönotossa on tärkeää varmistaa, että ihmisten oikeudet ja arvot säilyvät ja että heidän yksityisyytensä on suojattu. (Kivistö, 2017, s. 20)

Sosiaalityö perustuu arvoille ja etiikalle. Se on voimaannuttavaa oikeudenmukaisuustyötä, joten se vaatii erityistä eettistä harkintaa ja toimijuutta. Digitalisaation vaikuttaa useilla tavoilla merkittävästi yhteiskuntaan, joten myös sosiaalityössä on tärkeää pohtia näitä vaikutuksia etiikan näkökulmasta. (Kivistö, 2017, s. 21)

Sosiaalityö on ammatti ja tieteenala, jolla on erityinen eettinen vastuu yhteiskunnassa. Sosiaalityön rooli digitalisaatiossa liittyy huolehtimiseen syrjäytymisen vaarassa olevista, oikeudenmukaisella voimavarojen jakamisella ja tasa-arvoisilla mahdollisuuksilla. (Kivistö, 2017, s. 37). Tulee huomioida, että kaikilla ei ole samanlaisia resursseja käyttää tai omistaa digitaalisia välineitä.

Suomessa ei ole vielä käyty tarpeeksi eettistä keskustelua sosiaalityön ja digitalisaation suhteesta. Lisäkoulutukselle ja ohjeistukselle on tarvetta. Eettisesti kestävällä digitalisaation kontekstissa tehtävällä sosiaalityöllä olisi hyvä olla osa sosiaalialan koulutusta. (Kivistö, 2017, s. 37)

2.5 Sosiaalisesti kestävä kehitys ja digitalisaatio

Kestävä kehitys tarkoittaa, että nykyisille ja tuleville sukupolville varmistetaan hyvät elämisen mahdollisuudet. YK:n kestävä kehityksen tavoiteohjelma Agenda 2030 tavoittelee äärimmäisen köyhyyden poistamista ja se pyrkii luomaan kehitystä, joka on tasapainoista ja

huomioi ympäristön, talouden ja ihmiset. Pääteemana on, että ketään ei jätetä kehityksessä jälkeen. (Suomen YK-liitto, n.d.; Ympäristöministeriö, n.d.)

Digitalisaatio ja kestävä kehitys ovat molemmat keskeisiä monen organisaation ja yrityksen strategiassa. Digitalisaation avulla voidaan parantaa kestävän kehityksen onnistumisen mahdollisuutta. Digitalisaatio mahdollistaa paremman tiedon analysoinnin, toimintatapojen muutoksen ja se nopeuttaa päätöksentekoa. Se myös tukee organisaatioiden kestävän liiketoiminnan rakentamista ja ylläpitämistä. Digitalisaation avulla voimme kehittää uusia liiketoimintamalleja ja tehostaa prosesseja. Kestävän kehityksen edistämiseen tarvitaan laajaa yhteistyötä, tiedon jakamista ja positiivista uuden kehittämistä. (Gaia, 2018)

Sosiaalisesti kestävä kehitys tarkoittaa hyvinvoinnin edellytysten siirtämistä sukupolvelta toiselle ja sen tavoitteena on vähentää eriarvoisuutta hyvinvoinnin, terveyden ja osallisuuden alueilla. (THL, n.d.; STM, 2010) Sosiaalinen kestävyys on siis osa kestävän kehityksen kokonaisuutta. Se keskittyy yhteiskunnalliseen oikeudenmukaisuuteen ja siihen, että kaikki kokisivat osallisuutta. Se tarkoittaa kokonaisvaltaista hyvinvointia, joka mahdollistaa hyvän arjen ja merkityksellisen elämän.

Sosiaalisesti kestävässä kunnissa pyritään panostamaan huono-osaisuuden ennaltaehkäisyyn. Hyvinvointia halutaan mahdollistaa yhä useammalle ja eriarvoisuutta pyritään vähentämään. Myös asumiskelpoinen maailma on välttämätön tuleville sukupolville. Muut tärkeät asiat ovat riittävä toimeentulo, tasa-arvo, turvallisuus ja sosiaalinen kestävyys palveluissa. Sosiaalisesti kestävässä kehityksessä kuntalaisilla on mahdollisuus vaikuttaa omaan elämäänsä ja osallistua kuntayhteisöön. Siinä huomioidaan kaikki väestöryhmät ja se toteutuu luonnon kantokyvyn rajoissa. (Kuntaliitto, 2022)

Digitalisaation avulla voidaan edistää sosiaalisesti kestävästä kehitystä. Digitalisaatio antaa mahdollisuuksia datan keräämiseen ja hyödyntämiseen, toimintatapojen muutoksiin, päätöksenteon nopeuttamiseen sekä uusien liiketoimintamallien kehittämiseen ja prosessien tehostamiseen. Se voi myös parantaa osallisuutta ja jakaa mahdollisuuksia tasa-arvoisemmin.

On kuitenkin huomioitava, että myös päinvastaisia vaikutuksia ilmenee johtuen ihmisten erilaisista mahdollisuuksista käyttää digitaalisia järjestelmiä ja palveluita. Digitaalisuus voi siten olla joko haaste tai mahdollisuus osallisuuden kannalta: esimerkiksi laitteiden tai taitojen puute voi tehdä asioinnin hankalaksi ja ellei jopa mahdottomaksi. Toisaalta etäyhteyksien avulla voi mahdollistua osallistuminen toimintaan niille, jotka muutoin eivät voi tai halua osallistua lähitapaamisiin. (THL, n.d.; Uski, 2022)

3 Aiemmat tutkimukset

Sosiaalityön digitalisaatiosta on tehty useita tutkimuksia. Seuraavaksi esitellään neljä eri vuosilta peräisin olevaa tutkimusta, jotka käsittelevät sosiaalityön digitalisaatiota eri näkökulmista ja painotuksista. Nämä tutkimukset tarjoavat näkemyksiä aiheesta ja auttavat ymmärtämään sosiaalityön digitalisaation tilannetta, sen mahdollisuuksia ja haasteita.

Kivistö ja Päykkönen (2017) ovat toimittamassaan teoksessa Sosiaalityö digitalisaatiossa julkaisseet artikkeleita, jotka käsittelevät sosiaalityön asemaa ja asiantuntijuutta teknologisoituvassa maailmassa. Teoksessa määritellään verkkososiaalityön käsitettä sekä esitellään käytännön esimerkkejä ikääntyneiden ja teknologian välisestä suhteesta, digitaalisesta vainosta ja ikääntyneiden sosiaalisen median käytöstä kotona asumisen tukemisen yhteydessä. Teoksessa esitellään myös erilaisia kehittämiskokeiluja ja kokemuksia.

Minna Björk (2021) tarkastelee pro gradu -työssään Sähköinen sosiaalityö: erään sosiaali- ja terveystyöntekijöiden sosiaalityön sähköisen asioinnin näkökulmia, miten työntekijät ovat kokeneet digitalisaation tuomat muutokset ja onko yhteiskunnan toimintajärjestelmien vaikutus nähtävissä sähköisten palvelujen toteuttamisessa. Työ käsittelee digitalisaation vaikutuksia sosiaalityöntekijöiden työhön ja ammatilliseen kasvuun. Tutkimus on toteutettu kvalitatiivisena tutkimuksena haastatteleamalla sosiaalityöntekijöitä. Tulokset osoittavat, että digitalisaation käyttöönotolla on sekä positiivisia että negatiivisia vaikutuksia sosiaalityöntekijöiden työhön. Positiivisia vaikutuksia ovat esimerkiksi tiedon saatavuuden parantuminen, tehokkaampi työskentely ja ajan säästö. Negatiivisia vaikutuksia ovat esimerkiksi työkuorman lisääntyminen, tiedon hallinnan vaikeudet ja ammatillisen kasvun

hidastuminen. Tutkimuksen johtopäätöksenä on, että digitalisaation käyttöönoton tulee olla tasapainossa ja tukea sosiaalityöntekijöiden ammatillista kasvua sekä parantaa palvelujen saatavuutta.

Granholt (2016) tarkastelee väitöskirjassaan *Social work in digital transfer: Blending services for the next generation*, miten tieto- ja viestintäteknologian (ICT) käyttö vaikuttaa sosiaalialan palveluiden asiakkaisiin. Tutkimus perustuu neljään alatutkimukseen, jotka ovat keränneet tietoa ICT:n käytöstä sosiaalialan asiakkaiden keskuudessa. Tavoitteena on selvittää, mitä seurauksia, mahdollisuuksia ja riskejä ICT:n käyttöönotolla on tulevaisuuden sosiaalityössä. Tutkimusprosessi on kestänyt noin kymmenen vuotta, ja neljässä alatutkimuksessa kerätyt tiedot ovat peräisin eri ajankohdista vuosien 2005 ja 2014 välillä. Tutkimuksessa on käytetty pragmaattista näkökulmaa, joka keskittyy tulevaisuuteen ja kehitykseen. Tutkimus tuo uutta tietoa sosiaalialan asiakkaiden ICT:n käytön kehityksestä.

Kauppila, Kiiski ja Lehtonen (2018) tarkastelevat raportissaan *Sähköhelmenkalastus – Sosiaalihuollon sähköisten palvelujen nykytila ja kehittämistarpeet sosiaaliseen toimintakykyyn ja sosiaalihuoltoon liittyviä sähköisiä palveluja Suomessa*. Tieto on kerätty selvityksistä, kuntien internet-kotisivuilta sekä kysymällä palvelujen tarjonnasta sähköpostilla, puhelimella ja sähköisellä uutiskirjeellä. Lähes 200 sähköistä palvelua löydettiin, mutta niiden tarjonta ja sisältö vaihtelevat paljon kuntien välillä. Raportin mukaan sosiaalihuollon sähköisiä palveluja olisi monipuolistettava ja lisättävä, saavutettavuutta turvattava, osaamista vahvistettava sekä viestintää lisättävä. Yhteistoiminnallista kehittämistä tulisi koordinoita, linjata ja tukea. Raportti on osa hallituksen *Palvelut asiakaslähtöisiksi -kärkihanketta*.

4 Tutkimus

4.1 Tutkimuksen tavoite ja tutkimuskysymys

Tämän tutkimuksen tavoitteena on tarkastella sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja vuodelta 2022 ja selvittää, miten STM:n julkaisuissa digitalisaatiota käsitellään. STM:n rooli sosiaalialan ohjauksessa ja sen yli päätäntävalta tekee sen merkittäväksi toimijaksi, joten on

tärkeää ymmärtää, millaista julkista keskustelua ja julkaisuja ministeriö tekee koskien digitalisaatiota.

Tutkimuskysymys on: miten STM:n vuonna 2022 julkaisemissa julkaisuissa käsitellään digitalisaatiota?

4.2 Tutkimusmenetelmä

Kirjallisuuskatsauksen perustyyppit ovat kuvaileva, systemaattinen ja meta-analyysi. Kuvaileva kirjallisuuskatsaus keskittyy tiettyyn aiheeseen ja kertoo siitä yleisesti. Systemaattinen kirjallisuuskatsaus on tarkka tapa tutkia tiettyä aihetta tai kysymystä ja se sisältää useita vaiheita. Meta-analyysi on tapa vertailla useiden tutkimusten tuloksia. Nämä kirjallisuuskatsaukset voidaan tehdä myös kvalitatiivisena tai kvantitatiivisena tyyppinä. (Salminen, 2011, ss. 6–10)

Kuvaileva kirjallisuuskatsaus on yksi yleisimmistä kirjallisuuskatsauksen perustyypeistä. Se on laaja-alainen yleiskatsaus tutkittavasta aiheesta ilman tiukkoja sääntöjä aineiston valinnassa. Aineisto voi olla laaja ja sisältää erilaisia lähteitä kuten tieteellisiä artikkeleita, julkaisuja, kirjoja, raportteja jne. Tutkittava ilmiö voidaan kuvailla yleisesti ja tarvittaessa luokitella sen ominaisuuksia. Tutkimuskysymykset ovat väljempää kuin systemaattisessa kirjallisuuskatsauksessa tai meta-analyysissä. (Salminen, 2011, s. 6)

Kuvaileva kirjallisuuskatsaus voi toimia myös itsenäisenä tutkimusmetodina tai tarjota uusia tutkittavia ilmiöitä systemaattiselle kirjallisuuskatsaukselle. Se on hyödyllinen tapa koota yhteen tietoa aiheesta ja antaa yleiskuvan siitä, mitä aiheesta on jo tiedetty. Se voi myös auttaa löytämään puutteita aiemmassa tutkimuksessa ja antaa suuntaviivoja tulevalle tutkimukselle. (Salminen, 2011, s. 6)

Kuvaileva kirjallisuuskatsaus on tapa tutkia ja koota tietoa eri lähteistä. Se on samantyyppistä kuin systemaattinen kirjallisuuskatsaus, mutta se keskittyy erityisesti tiettyyn aiheeseen tai kysymykseen. Kuvailevan kirjallisuuskatsauksen tekemiseen sisältyy useita vaiheita kuten tutkimusongelman määrittely, aineiston etsiminen, arviointi,

analysointi ja tulkinta sekä tulosten esittäminen. Kuvaileva kirjallisuuskatsaus on hyvä tapa saada kokonaiskuva aiheesta tai kysymyksestä. (Salminen, 2011, s. 8) Tämä opinnäytetyö toteutetaan kuvailevana kirjallisuuskatsauksena.

4.3 Aineiston lähde ja haku

Sosiaali- ja terveysministeriö (STM) on sosiaalialan ylin toimielin. Se tekee päätöksiä, jotka koskettavat kaikkia sosiaalialalla toimivia ja alalle opiskelevia. On perusteltua selvittää, miten STM käsittelee digitalisaatiota julkaisuissaan. Aineisto hankitaan STM:n julkaisuista STM:n omilta verkkosivuilta osoitteesta <https://stm.fi/julkaisut>. Sivulla on hakutoiminto, jonka avulla julkaisut haetaan. Hakutoiminto noudattaa valtioneuvoston julkaisuarkiston (Valto) yleisiä ohjeita. (Libguides, 2022)

Kirjallisuuskatsaukseen sisällytettävälle aineistolle määritellään sisäänottokriteerit, jotka perustuvat tutkimuskysymykseen. Sisäänottokriteerien toimivuuden testaus ennen varsinaista hakua lisää kirjallisuuskatsauksen luotettavuutta. (Laaksonen ym., 2009)

Aineiston valinnassa on noudatettu sisäänottokriteerejä ja poissulkukriteerejä sekä hakua on testattu.

Aineistoa haettiin erilaisten yhdistelmien avulla, jotka on esitelty taulukossa 1.

Taulukko 1. Tiedonhaussa käytetyt hakusanat, ajanjakso ja tuloksien määrä.

Hakusana(t)	Aika	Tulokset	Kommentit
digitalisaatio*	Ei määritelty	102	Ensimmäiset julkaisut vuodelta 2014
digitalisaatio* sosiaaliala*	Ei määritelty	37	Ensimmäinen julkaisu vuodelta 2015
digitalisaatio*	1.1.2022-31.12.2022	12	Tuloksiin sisältyvät kaikki julkaisut, joissa on nimetty digitalisaatio
digitalisaatio* sosiaaliala*	1.1.2022-31.12.2022	4	Tulokset sisältävät vain julkaisut, joissa on nimetty digitalisaatio ja sosiaaliala

Aluksi STM:n julkaisuista haettiin pelkästään hakusanalla digitalisaatio*, jolloin tuloksia tuli 102 kpl. Ensimmäisen kerran digitalisaatio ilmeni vuonna 2014 julkaistussa julkaisussa. Hakua tarkennettiin lisäämällä hakusanaksi sosiaaliala*, jolloin tuloksia tuli 37 kpl. Tuloksena tulleita julkaisuja tarkasteltaessa todettiin, että mitä vanhemmasta julkaisusta on kyse, sitä epärelevantimmaksi julkaisu muuttuu, sillä tarkoituksena on nimenomaan tarkastella digitalisaation nykytilaa.

Hakuun lisättiin päivämäärärajaus 1.1.2022 – 31.12.2022, joka on viimeisin kokonainen vuosi. Tällöin hakusanalla digitalisaatio* löytyi 12 julkaisua ja hakusanoilla digitalisaatio* ja sosiaaliala* löytyi 4 julkaisua. Julkaisujen lähempi tarkastelu osoitti, että hakusanapari digitalisaatio* ja sosiaaliala* rajaa pois sellaisia julkaisuja, jotka ovat relevantteja tämän tutkimuksen kannalta. Lopulta hakusana digitalisaatio* valittiin tutkimuksen tarkoitusta vastaavaksi ja vuodeksi rajattiin vuosi 2022, jotta aineisto olisi tuoretta.

Hyväksymis- ja hylkäyskriteerit sekä niiden perustelut esitellään taulukossa 2.

Taulukko 2. Hyväksymis- ja hylkäämiskriteerit ja perustelut.

Hyväksymiskriteeri	Perustelu
Valikoidut hakusanat: digitalisaatio*	<ul style="list-style-type: none"> • Koehakujen perusteella määritelty • Lisättiin *-merkintä, jotta sana tulee myös taivutusmuodoissaan • Jätettiin pois hakusana sosiaaliala*, koska haluttiin saada kokonaisvaltainen kuva, ei pelkästään julkaisuja, joissa mainitaan sosiaaliala → Tutkimuskysymys on: Miten digitalisaatiota käsitellään sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuissa?
Julkaisut ovat ajanjaksolta: 1.1.2022-31.12.2022	<ul style="list-style-type: none"> • Materiaali mahdollisimman ajankohtaista • Julkaisujen määrän karsinta
Hylkäämiskriteeri	
Julkaisu tehty ennen vuotta 2022	<ul style="list-style-type: none"> • Materiaali mahdollisimman ajankohtaista

4.4 Hakutulokset

Hakuprosessin yhteydessä selvisi, että yksinkertaisella haulla löytyy tähän tutkimukseen tarvittavat julkaisut. Hakusanaksi valikoitui pelkkä digitalisaatio*, sillä haluttiin nimenomaisesti tutkia kaikkea digitalisaatiota koskevaa, mitä STM käsittelee julkaisuissaan. Julkaisuja löytyi 12 kpl, jotka esitetään taulukossa 3.

Taulukko 3. Vuoden 2022 julkaisut, joissa mainitaan digitalisaatio.

Nro	Tekijä(t)	Aika	Nimi ja linkki	Julkaisun sisältö
1	Sosiaaliturvakomitea	17.1.2022	Sosiaaliturvan monimutkaisuus:	Hallintojaoston selvitysraportti on laadittu osana

			Sosiaaliturvakomitean ongelmaraportti https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-8436-3	parlamentaarista Sosiaaliturvakomitean työtä, jonka tavoitteena on vähentää sosiaaliturvajärjestelmän monimutkaisuutta.
2	Santamäki-Vuori, Tuire	28.1.2022	Hyvinvointitalous osaksi tietoon perustuvaa päätöksentekoa https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-8416-5	Raportissa käsitellään taloustieteilijöiden näkemyksiä ja ehdotuksia hyvinvointitalousajattelun tuomiseksi osaksi tietoon perustuvaa päätöksentekoa ja prosesseja.
3	Sosiaali- ja terveysministeriö	31.1.2022	Sosiaali- ja terveysministeriön toimintasuunnitelma 2020–2023: Toimenpiteet vuodelle 2022 https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-8460-8	Sosiaali- ja terveysministeriön toimintasuunnitelma perustuu hallinnonalan strategiaan ja hallitusohjelmaan vuosille 2020–2023.
4	Mattila, Piia	2.3.2022	Turvallisia ja terveellisiä työoloja sekä työkykyä kaikille: Työympäristön ja työhyvinvoinnin linjaukset vuoteen 2030. Toimeenpanosuunnitelma vuosille 2022–2023 https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-8476-9	Työympäristön ja työhyvinvoinnin linjaukset täsmentävät sosiaali- ja terveysministeriön strategiaa ja ohjaavat ministeriön ja sen hallinnonalan toimintaa, jotta työ olisi terveellistä ja turvallista kaikilla työpaikoilla.
5	Alasoini, Tuomo; Joensuu, Matti; Juvonen-Posti, Pirjo; Järnefelt, Noora;	7.4.2022	Työelämän ja työmarkkinoiden muutos: Haasteita ja kehittämistarpeita	Selvitys tarkastelee 2000-luvun muutoksia työelämässä ja työmarkkinoilla ja niiden vaikutusta sosiaaliturvan

	Riekhoff, Aart-Jan; Toivio, Pauliina; Turunen, Jarno		sosiaaliturvan uudistamiselle https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-8671-8	uudistamiseen.
6	Sosiaali- ja terveysministeriö	26.4.2022	Lanzaroten sopimus: Kansallinen toimeenpanosuunnitelma vuosille 2022–2025 https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-8675-6	Sosiaali- ja terveysministeriö asetti työryhmän laatimaan toimeenpanosuunnitelman Lanzaroten sopimuksen mukaisesti 0–17-vuotiaisiin lapsiin ja nuoriin kohdistuvan seksuaaliväkivallan vastaiseen toimintaan Suomessa.
7	Aimonen, Kukka ym.	31.5.2022	Nanomateriaalit osana yhteiskuntaa: Kohti turvallista nanoteknologian tulevaisuutta https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-9700-4	Tässä katsauksessa käsitellään nanomateriaalien käyttöä, turvallisuuskysymyksiä, sääntelyä ja tutkimusta Suomessa.
8	Mursu, Anja; Siira, Timo; Vuokko, Riikka	22.6.2022	Eurooppalainen digitaalisen terveydenhuollon viitearkkitehtuuri: Suomen tilannekuva https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-8679-4	Tässä tilannekuvassa esitellään Euroopassa tapahtuvaa kehitystä, jonka tavoitteena on helpottaa kansalaisten terveystietojen vaihtoa ja mahdollistaa heidän liikkumisensa vapaammin eri maiden välillä.
9	Sosiaali- ja terveysministeriö	1.9.2022	Suomen kestävän kasvun ohjelma: Hankeopas STM:n toiseen valtionavustushakuun vuosille 2023–2025 https://urn.fi/URN:ISBN:978-	Hankeopas kuvaa valtionavustusten käyttötarkoituksia, periaatteita ja käytäntöjä, joita noudatetaan avustusten hakemisessa, myöntämisessä ja käytössä sekä hankkeiden toteuttamisessa,

			952-00-9888-9	arvioinnissa ja raportoinnissa vuosina 2021–2025.
10	Rellman, Johanna; Ruokonen, Hellevi; Pietilä, Mikko; Kortelainen, Kati; Ojala, Kati; Parmanne, Piitu	25.10.2022	Erikoislääkäri- ja erikoishammaslääkäritilanne ja koulutustarve vuoteen 2035 https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-5395-6	Tämä julkaisu kertoo Suomessa olevasta erikoislääkäreiden ja erikoishammaslääkäreiden tarpeesta vuoteen 2035 mennessä ja miten tarpeeseen voidaan vastata.
11	Tiina Timperi	31.10.2022	Sote-integraation edellyttämä monialainen yhteistyöosaaminen: Selvityshenkilön raportti https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-5399-4	Selvitystyön tavoitteena on kuvata sote-integraation edellyttämän monialaisen yhteistyöosaamisen yhteisesti jaettuja sisältöjä, esitellä yhteistyöosaamiseen liittyvää pedagogista ajattelua ja osaamisen kehittämiseksi tehtyjä pedagogisia ratkaisuja sosiaali- ja terveydenhuollossa.
12	Sosiaali- ja terveysministeriö	1.12.2022	Sosiaali- ja terveydenhuollon valtakunnalliset tavoitteet vuosille 2023–2026 https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-5427-4	Tämä julkaisu käsittelee Sanna Marinin hallitusohjelman mukaista sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen uudistusta, jossa järjestämisvastuu siirtyi 1.1.2023 kahdellekymmenelle hyvinvointialueelle. Julkaisussa esitellään valtakunnalliset tavoitteet sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämiselle.

Jokaisesta julkaisuista käytiin läpi taulukossa mainitut asiat: tekijä, julkaisuajankohta, julkaisun nimi sekä tiivistelmä sisällöstä. Julkaisuja on sosiaali- ja terveysalan laidasta laitaan, mikä on hyvä asia, sillä digitalisaatio on kaikkia aloja poikkileikkaava yhteinen tekijä. Tämän

tutkimuksen avulla halutaan muodostaa laaja näkemys sosiaali- terveysministeriön digitalisaatiota koskevista julkaisuista. Opinnäytetyöntekijä on ollut harjoittelussa ja töissä paikassa, jossa vaaditaan laaja-alaista ymmärrystä koko sosiaali- ja terveyshuollon kentästä ja siihen liittyvistä digitalisaation osa-alueista.

Aineiston lähempi tarkastelu osoitti, että jotkut julkaisut eivät liittyneet tutkimuksen aiheeseen. Aineistoista jätettiin pois julkaisut 6, 7, 9 ja 10. Jäljelle jäi 8 julkaisua, joista analyysi tehdään. Nämä luetellaan taulukossa 4.

Taulukko 4. Julkaisut, joista tutkimus tehdään.

	Julkaisu
1	Sosiaaliturvan monimutkaisuus: Sosiaaliturvakomitean ongelmaraportti
2	Hyvinvointitalous osaksi tietoon perustuvaa päätöksentekoa
3	Sosiaali- ja terveysministeriön toimintasuunnitelma 2020–2023: Toimenpiteet vuodelle 2022
4	Turvallisia ja terveellisiä työoloja sekä työkykyä kaikille: Työympäristön ja työhyvinvoinnin linjaukset vuoteen 2030. Toimeenpanosuunnitelma vuosille 2022–2023
5	Työelämän ja työmarkkinoiden muutos: Haasteita ja kehittämistarpeita sosiaaliturvan uudistamiselle
6	Eurooppalainen digitaalisen terveydenhuollon viitearkkitehtuuri: Suomen tilannekuva
7	Sote-integraation edellyttämä monialainen yhteistyöosaaminen: Selvityshenkilön raportti
8	Sosiaali- ja terveydenhuollon valtakunnalliset tavoitteet vuosille 2023–2026

4.5 Aineiston luokittelu ja analyysi

Kaikki julkaisut tallennettiin pdf-tiedostoina, jotta niitä voidaan käsitellä Adobe Acrobat -ohjelmassa. Aineiston analysointi aloitettiin koodaamisella. Koodaaminen voidaan nähdä sekä sisällönanalyysin työkaluna että ensimmäisenä vaiheena laadullisen tutkimuksen aineiston käsittelyssä. Se sisältää aineiston järjestämisen ja luokittelun ennen varsinaista analyysia. (Juhila, 2021) Koodaaminen on prosessi, jossa aineiston osia järjestellään

ominaisuuksien perusteella luokkiin. Tämä tehdään yhdistelemällä ja erottelamalla pidempiä ja lyhyempiä katkelmia aineistosta. Samankaltaiset osat luokitellaan yhteen ja nimetään yhteisen ominaisuuden mukaan. (Juhila, 2021)

Julkaisuista etsittiin kaikki kohdat, joissa käsiteltiin digitalisaatiota. Lainaukset näistä kohdista koottiin yhteen taulukkoon Word-tiedostoon julkaisuittain lajiteltuna (Liite 1). Näitä tuli 10 sivua.

Seuraavaksi lainauksia yksinkertaistettiin ja nämä koottiin omaan Word-tiedostoon. Tässä vaiheessa lainauksia oli yhteensä 85 kpl (Liite 2). Tämä aineisto teemoiteltiin etsien samansisältöisiä lainauksia omiin alateemoihinsa ja näille alateemoille annettiin seuraavat nimet lainauksien asiasisällön mukaan: nykytila, tavoitteet/hyödyt, keinot, haasteet/mahdolliset haitat ja kehitystarpeet. Nämä ryhmittelyt tehtiin aineistolähtöisesti sen mukaan, mitä teemoja aineistosta nousi esille.

Seuraavaksi aineistolainaukset ryhmiteltiin teemoittain (Liite 3). Seuraavassa kappaleessa esitellään löydetyt teemat, alateemat ja niiden alle lainaukset numeerisesti esitettynä.

5 Digitalisaation tilannekuva STM:n mukaan

Tähän kirjallisuuskatsaukseen valikoitui siis kahdeksan STM:n julkaisua. Alla olevaan taulukkoon 5 on koottu aineiston pohjalta muodostetut teemat ja teemojen alle aineistosta otetuista lainauksista muodostuneet ryhmät. Ryhmissä mainitaan suluissa, kuinka monta kertaa kyseinen asia mainittiin aineistossa.

Taulukko 5. Digitalisaation tilannekuva STM:n julkaisujen perusteella.

DIGITALISAATION OMINAISPIIREET TEEMOITTAIN				
NYKYTILA	TAVOITTEET/ HYÖDYT	KEINOT	HAASTEET/ MAHDOLLISET HAITAT	KEHITYS-TARPEET
Järjestelmän arkkitehtuuri/sirpaleisuus (3)	Monimutkaisuuden vähentäminen (2)	Digitaalisen datan hyödyntäminen (3)	Riskien tunnistaminen ja hallinta (1)	Tiedon yhteentoimivuuden kehittäminen (3)

Digitaalinen kehitys (4)	Asiakaskokemuksen parantaminen ja asiakaslähtöisyys (9)	Johtaminen ja ohjaus (11)	Lainsäädäntö ja tietosuoja (4)	Digitaalinen identiteetti (2)
Digitaaliset neuvonta- ja ohjauspalvelut (1)	Automaation ja analytiikan hyödyntäminen (5)	Teknologiset mahdollisuudet (4)	Yhtenäisyyden puute (3)	Automaation ja analytiikan hyödyntäminen (1)
Eurooppalainen digitaalinen terveydenhuolto (2)	Digitalisaation hyödyntäminen (3)	Eurooppalainen yhteistyö (2)	Talous (3)	Yhteistyö (5)
			Hyvinvointi (2)	
			Työelämä (6)	
			Inhimilliset tekijät (1)	

Seuraavissa alaluvuissa avataan pääteemojen asiasisällöt tarkemmin.

5.1 Nykytila

Tällä hetkellä järjestelmä on sirpaleinen. Julkisen hallinnon puolella on runsaasti erilaisia digitaalisia henkilörekistereitä sekä järjestelmiä. Aiheesta puhuttiin erityisesti julkaisussa Sosiaaliturvan monimutkaisuus: Sosiaaliturvakomitean ongelmaraportti (Sosiaaliturvakomitea, 2022) sekä Eurooppalainen digitaalisen terveydenhuollon viitearkkitehtuuri: Suomen tilannekuva (Mursu ym., 2022). Sosiaaliturvajärjestelmän ohjaus- ja neuvontaratkaisuja käsiteltiin siten, että todettiin, että sosiaaliturvajärjestelmässä ei ole niitä vielä kovinkaan paljon. Sosiaaliturvan automaattisen päätöksenteon edellytyksiä kuitenkin muodostetaan tällä hetkellä. Sosiaali- ja terveydenhuollon digitaaliset palvelut ovat edistyneempiä ja jo vakiintuneempia. Myös työ- ja elinkeinopalveluihin ollaan parhaillaan kehittämässä digitaalisia ohjaus- ja neuvontaratkaisuja.

Sähköiset asiointipalvelut ovat tällä hetkellä organisaatiokohtaisia. Yhteisten asiointikanavien kehitykselle ei kuitenkaan ole teknologista estettä. Julkaisussa Eurooppalaisen digitaalisen terveydenhuollon viitearkkitehtuuri (Mursu ym., 2022) kerrottiin, että joissain maissa on jo nyt toiminnassa myös rajat ylittävä sähköinen lääkemääräys.

5.2 Tavoitteet ja hyödyt

Digitalisaation tavoitteena on parantaa asiakaskokemusta, tehostaa toimeenpanoa esimerkiksi automaation avulla, selkeyttää järjestelmää ja vähentää monimutkaisuutta. Tätä voidaan edesauttaa palvelujen digitalisoinnilla ja asiakaslähtöisellä ajattelutavalla. Erityisesti asiakaslähtöisyys ja asiakaskokemuksen parantaminen mainittiin usein (9 kertaa) ja useissa eri julkaisuissa.

Automaatio ja analytiikan hyödyntäminen mainittiin 5 kertaa. Ne auttavat tunnistamaan asiakastarpeet ja vastaamaan niihin paremmin. Digitaalisilla ohjaus- ja neuvontaratkaisulla voidaan parantaa asiakaslähtöisyyttä ja tarjota yhtenäinen näkymä asiakkaalle omiin tietoihinsa. Terveystietojenkin dataa voidaan hyödyntää laajemmin digitalisaation avulla. Tavoitteena on teknologian ja digitalisaation tarjoamien mahdollisuuksien hyödyntäminen sekä järjestelmien yhdenmukaistaminen toimijoiden kesken siten, että keskiössä on asiakas eikä organisaatio. Tavoitteita käsiteltiin useissakin julkaisuissa, mutta luonnollisesti eniten julkaisussa Sosiaali- ja terveydenhuollon valtakunnalliset tavoitteet vuosille 2023–2026 (STM, 2022).

5.3 Keinot

Tulosten mukaan digitalisaation avulla voidaan parantaa sosiaaliturvajärjestelmän toimintaa ja lisätä asiakaslähtöisyyttä. Yhtenä keinona on datan hyödyntäminen ja muut teknologian mahdollisuudet parempien palvelujen rakentamiseen. Suomessa on erityisenä vahvuutena se, että eri digitaaliset henkilökisterit voidaan yhdistää toisiinsa henkilötunnuksen avulla. Näitä aiheita käsiteltiin erityisesti julkaisussa Sosiaaliturvan monimutkaisuus: Sosiaaliturvakomitean ongelmaraportti (Sosiaaliturvakomitea, 2022).

Johtaminen ja ohjaus nousi selkeästi esiin yhtenä digitalisaation edistämisen keinona. Se mainittiin 11 kertaa eri julkaisuissa. Tärkeä keino digitalisaatiossa on tietojohdaminen, joka edistää esimerkiksi sosiaaliturvan digitalisaatiota. Lainsäädäntöä on päivitettävä ja on luotava digitalisaation edistämishjelma, jotta teknologian hyödyntäminen olisi mahdollista.

Tämä vaatii myös datan käytön strategian laatimista ja ohjausasetusten antamista hallinnollisella tasolla.

Uusiutuminen ja jatkuva oppiminen ovat tärkeitä keinoja digitalisaation edistämiseksi, joka tuli esiin julkaisussa Turvallisia ja terveellisiä työoloja sekä työkykyä kaikille (Mattila, 2022). Eurooppalaisen digitaalisen terveydenhuollon yhteistyö korostui julkaisussa Eurooppalainen digitaalisen terveydenhuollon viitearkkitehtuuri: Suomen tilannekuva (Mursu ym., 2022). Se tarjoaa mahdollisuuksia kehittää palveluita. Kokonaisarkkitehtuurimenetelmää voidaan hyödyntää ohjaus- ja toimeenpanomateriaalina ja eurooppalaisia viitearkkitehtuureja voidaan käyttää kehittämisen tukena. Digitalisaation edistämisen keinoina on yhteisiin digitaalisiin terveyspalvelujärjestelmiin siirtyminen ja digitaalisten välineiden yhtenäistäminen.

5.4 Haasteet ja mahdolliset haitat

Digitalisaation lainsäädäntö haasteena mainittiin aineistossa 4 kertaa ja yhteisten toimintamallien kehittäminen 3 kertaa. Lainsäädännön kehittäminen digitalisaatiota edistävällä tavalla on haastavaa lainvalmistelijoille. Tämänhetkinen tiedonhallinnan yhtenäisyyden puute ja sirpaleiset järjestelmät ovat haasteena. Digitalisaation avulla voidaan yhdistää eri rekistereitä ja järjestelmiä, mutta silloin haasteena on tietosuojariski. Yhtenäisyyden luomisessa Euroopan tasolla on isoja haasteita, kun jo maiden sisälläkin niitä on. Eurooppalaisten terveydenhuollon tietojärjestelmien kirjavuus ja terveystietojen vaihto maiden välillä asioita, jotka sisältävät paljon haasteita. Haaste on myös muutoksen nopeus, johon sopeutuminen vie aikansa. Näitä käsiteltiin julkaisuissa Sosiaaliturvan monimutkaisuus: Sosiaaliturvakomitean ongelmaraportti (Sosiaaliturvakomitea, 2022), Sosiaali- ja terveysministeriön toimintasuunnitelma 2020–2023: Toimenpiteet vuodelle 2022 (STM, 2022), Eurooppalainen digitaalisen terveydenhuollon viitearkkitehtuuri: Suomen tilannekuva (Mursu ym., 2022) sekä Sosiaali- ja terveydenhuollon valtakunnalliset tavoitteet vuosille 2023–2026 (STM, 2022).

Julkaisussa Hyvinvointitalous osaksi tietoon perustuvaa päätöksentekoa (Santamäki-Vuori, 2022) käsiteltiin digitalisaation vaikutuksista taloustilastoihin ja verotulojen kertymiseen

ilmaisten digitaalisten palvelujen takia. Nämä mainittiin 4 kertaa. Samassa julkaisussa mainittiin digitalisaation vaikutukset väestön hyvinvointiin ja erityisesti hyvinvointieroihin. Muuttuvasta työelämästä ja digitalisaation siihen vaikuttavista positiivisista ja negatiivista asioista puhuttiin julkaisuissa Turvallisia ja terveellisiä työoloja sekä työkykyä kaikille (Mattila, 2022) sekä Työelämän ja työmarkkinoiden muutos: Haasteita ja kehittämistarpeita sosiaaliturvan uudistamiselle (Alasoini ym., 2022). Nämä mainittiin yhteensä 8 kertaa. Ammattirakenteen muutos osaamispainotteiseksi ja työn väheneminen teollisissa, tuotannollisissa ja avustavissa toimistotehtävissä ovat asioita, joiden mukana tulee sekä hyvää että huonoa. Näistäkin keskusteltiin samaisissa julkaisuissa.

5.5 Kehitystarpeet

Tiedon yhteentoimivuuden edistäminen on yksi kehitystarpeista. Tämä mainittiin aineistossa 3 kertaa julkaisuissa Sosiaaliturvan monimutkaisuus: Sosiaaliturvakomitean ongelmaraportti (Sosiaaliturvakomitea, 2022) sekä Eurooppalainen digitaalisen terveydenhuollon viitearkkitehtuuri: Suomen tilannekuva (Mursu ym., 2022). Julkaisujen mukaan tällä voidaan varmistaa, että kaikilla toimijoilla on pääsy tarvittaviin tietoihin ja että tiedot ovat yhteensopivia keskenään. Eri toimijoiden tuottamat tiedot on oltava eri tietojärjestelmien ymmärrettävissä ja täten yhdisteltävissä tilannekohtaisesti. Tällöin esimerkiksi eri etuuksien hakua, käsittelyä ja päätöksiä voidaan osittain automatisoida ja näin vähentää kansalaisen sattumanvaraista tietoa siitä, mitä etuuksia hänelle kuuluu. Myös järjestelmien monimutkaisuutta voidaan vähentää kehittämällä yhteisiä järjestelmiä.

Yhteistyö ja yhteistoiminta mainittiin useissa julkaisuissa yhteensä 5 kertaa.

Yhteistoiminnalla ja yhteistyöllä on uudenlaisia vaatimuksia digitalisaation myötä. Kehitystarpeet keskittyvät tällä hetkellä yhteistyön kehittämiseen asiakkaiden, julkisten toimijoiden ja yritysten välillä. Edellytyksenä on yhteisten tavoitteiden asettaminen yhteistoiminnan usein vaatimusten selkeyttäminen. Tiedon hallintaa ja yhteisiä järjestelmiä tulee kehittää. Tarvitaan lisää keskustelua eri näkökohtien välisistä suhteista sekä vastuunjaosta digitaalisissa prosesseissa.

6 Johtopäätökset ja jatko

Sosiaalialan digitalisaatio on aihe, joka on saanut viime vuosina yhä enemmän huomiota. Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli tarkastella digitalisaatiota STM:n julkaisujen mukaan. Kävi ilmi, että tarkasteltujen STM:n julkaisujen mukaan Suomen nykytilanne on se, että sosiaalihuollon digitalisaatio on hajanaista ja se on sirpaloitunut. Julkishallinnossa on runsaasti erilaisia digitaalisia rekistereitä ja järjestelmiä. Osalla sosiaali- ja terveysalan digitaalisista ohjaus- ja neuvontajärjestelmistä on jo vakiintunut asema (esim. OmaKanta), mutta sosiaaliturvajärjestelmässä ei ole vielä kovinkaan paljon digitaalisia ohjaus- ja neuvontaratkaisuja. Sosiaaliturvan päätöksenteon automatisointia ja muita järjestelmiä kuitenkin kehitetään parhaillaan. Lisäksi myös työvoimapalveluihin kehitetään digitaalisia ohjaus- ja neuvontaratkaisuja. Sähköiset palvelut ovat usein organisaatiokohtaisia, mutta asiakaslähtöisyyden kehittyminen on voimakkaassa kasvussa. Teknistä estettä yhteisille järjestelmille ei ole, vaan haasteet löytyvät lainsäädännöstä ja tietoturvasta. Näihin kuitenkin etsitään koko ajan ratkaisuja asiointiin ja käytön yhtenäistämiseksi ja monimutkaisuuden vähentämiseksi.

Tarkasteltujen STM:n julkaisujen mukaan digitalisaation tavoitteina on parantaa asiakaskokemusta, tehostaa toimintaa, vähentää monimutkaisuutta ja lisätä asiakaslähtöisyyttä. Digitalisaatio voi auttaa näiden tavoitteiden saavuttamisessa palveluiden ja järjestelmien digitalisoinnin ja asiakaslähtöisen ajattelutavan kautta. Automatisointi ja datan hyödyntäminen voivat auttaa tunnistamaan asiakkaiden tarpeita ja vastaamaan niihin tehokkaammin. Dataa on jo paljon ja sitä tulee koko ajan lisää, joten sen hyödyntäminen tiedolla johtamiseen on välttämätöntä myös digitalisaatiossa.

Digitaaliset ohjaus- ja neuvontaratkaisut voivat parantaa asiakaslähtöisyyttä ja tarjota yhtenäisen näkemyksen heidän tiedoistaan sekä asiakkaalle että ammattilaiselle. Tavoitteena on hyödyntää teknologian ja digitalisaation tarjoamia mahdollisuuksia ja yhdistää järjestelmät toimijoiden kesken asiakkaan, ei organisaation, kautta.

Sosiaalialan digitalisaation tavoitteiden saavuttamisen keinoja ovat siis datan ja muiden teknisten mahdollisuuksien hyödyntäminen parempien palvelujen rakentamiseksi. Suomessa

vahvuutena on se, että järjestelmiä voidaan jo nyt yhdistää henkilötunnuksen avulla. Tehokas tiedonhallinta on tärkeä työkalu sosiaalihuollon digitalisoitumisen edistämiseksi. Lainsäädäntöä ja digitalisaatiota edistävä ohjelma ovat kuitenkin päivitettävä. Tämä edellyttää hallitukselta tiedonkäyttöstrategian kehittämistä ja hallinnollisten asetusten ohjeistusta.

STM:n julkaisuissa nousi esiin myös uudistumisen ja jatkuvan oppimisen tärkeys keinoina digitalisaation edistämiseksi. Lisäksi digitaalisen terveydenhuollon yhteistyö Euroopan tasolla tarjoaa mahdollisuuksia palvelujen kehittämiseen. On tärkeää varmistaa, että kaikki digitalisaatioon osallistuvat osapuolet ovat tietoisia sen mahdollisuuksista ja rajoituksista. Tämä edellyttää panostusta työntekijöiden koulutukseen sekä digitaalisten palveluiden käyttäjälähtöiseen suunnitteluun. Tarvitaan yhteisiä standardeja, ohjeistuksia, ymmärrystä ja tavoitetta. Yhteistyötä korostettiin useissa julkaisuissa. Sosiaalialan opiskelijoille on myös tuotava lisää digitaalisuutta koskevia opintoja, sillä digitaaliset järjestelmät, etätyö, teknologia, tekoäly jne. ovat jo täällä ja niiden olemassaolo tulee entisestään lisääntymään.

Monet ihmiset eivät oikein ymmärrä digitalisaatiota ja sen merkitystä yhteiskuntaan. Digitalisaatio ei myöskään kosketa jokaisen elämää samoin kuin joidenkin toisten. Se voidaan nähdä ehkä hieman mystisenä ja pelottavanakin, sillä se on tullut niin nopeasti osaksi arkielämää. Digitaalisten välineiden ja järjestelmien käyttö on myös ollut toistaiseksi haastavaa eivätkä esimerkiksi vanhemmat eivätkä nuoremmatkaan ihmiset osaa niitä käyttää niiden epäkäyttäjävällisyyden takia. Digitaalisessa maailmassa työskentelevien ja digitaalisia järjestelmiä suunnittelevien onkin ehkä vaikea ymmärtää, että muut eivät näe digitalisaatiota samalla tavalla. Ongelmana onkin usein se, että järjestelmät ja ohjelmat on suunniteltu ilman todellista ymmärrystä asiakkaiden ja käyttäjien tarpeista. Tämä on mielestäni suuri kynnyksysymys. Ihmisen todellinen tunteminen ja tarpeiden ymmärtäminen digitalisaatiossa vaatii lisätutkimusta. Muutoin kaikki mihin digitalisaatio pyrkii, ei toteudu, vaan pikemminkin käy päinvastoin. Se toimiikin erottavana eikä yhdistävänä tekijänä. On myös tärkeä huomioida ja ymmärtää, että digitaalisesti ei myöskään voi saavuttaa samanlaista yhteyttä ihmisiin kuin oikealla kohtaamisella. Vaikka digitalisaatio tarjoaa uusia mahdollisuuksia työnteon suhteen ja voi korvata joitakin perinteisiä työtehtäviä, sen tarkoitus ei ole korvata kaikkea perinteistä työtä, eikä sen ominaisuudetkaan ole sellaisia,

että se voisi täysin korvata kaiken perinteisen työn. Se voi kuitenkin tuoda helpotusta, selkeyttä ja tiedolla johtamisen välineitä sosiaalialan työhön sekä asiakkaan että ammattilaisen näkökulmasta. Tämä vaatii kuitenkin huolellista suunnittelua, tehokasta tiedonhallintaa ja asiakaslähtöistä ajattelutapaa.

7 Pohdinta ja arviointi

Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää STM:n vuoden 2022 tilannekuva digitalisaation suhteen. Tutkimuskysymykseen löytyi teemoittelun avulla kattava vastaus erilaisista digitalisaation ominaisuuksista. Tutkimuksen saavuttama tavoite on tärkeä, sillä digitalisaatio on nopeasti kehittyvä alue, joka vaikuttaa laajasti sosiaali- ja terveysalan toimintaan ja kehitykseen. Tämän vuoksi STM:n tilannekuva digitalisaatiosta vuonna 2022 antaa tietoa siitä, millaisia kehityssuuntia alalla on myös nähtävissä tulevaisuudessa.

Tutkimuksen saavuttama tavoite ja vastaus tutkimuskysymykseen antavat hyvän lähtökohdan ymmärtää digitalisaation ominaisuuksia sosiaali- ja terveysalalla. Lisätutkimusta kaivataan kuitenkin jatkossa, sillä digitalisaatio kehittyy nopeasti, ja uusia haasteita tulee jatkuvasti esiin.

Tämän opinnäytetyöprosessin myötä opin, että digitalisaatio on monimutkainen ja laaja aihe, joka koskettaa lähes kaikkia yhteiskunnan osa-alueita. Opin myös, että digitalisaatioon liittyvät haasteet eivät aina ole teknisiä, vaan liittyvät usein myös lainsäädäntöön, tietoturvaan ja ihmisten käyttäytymiseen. Tutkimus auttoi ymmärtämään paremmin sosiaali- ja terveysalan digitalisaation nykytilaa ja tavoitteita. Kaiken kaikkiaan olen tyytyväinen opinnäytetyön sujumiseen ja tuloksiin. Opinnäytetyötä varten sain hyvää ohjausta opinnäytetyöryhmäni ohjaajalta sekä vinkkejä muilta opiskelijoilta.

Tutkimuksen sujuminen oli melko sujuvaa ja aikataulussa pysyttiin ihan hyvin. Aineiston keruu ja analyysi sujuivat alun hahmottelun jälkeen hyvin. Tulosten luotettavuutta lisää se, että aineisto on kerätty luotettavasta lähteestä STM:n julkaisuista. Ne ovat virallisia asiakirjoja ja antavat hyvän kuvan siitä, miten digitalisaatiota käsitellään sosiaali- ja terveysalan hallinnollisissa elimissä. Tulee kuitenkin myös huomioida, että aineiston rajaus

yhdelle vuodelle vaikuttaa tuloksiin ja että se antaa vain sen hetken tilannekuvan, sillä digitalisaatio on nopeasti kehittyvä alue.

Tutkimuksen tulosten voi olettaa olevan hyvin hyödynnettävissä. Opinnäytetyössä käsitellään ajankohtaista ja tärkeää aihetta, joka kiinnostaa varmasti monia sosiaali- ja terveysalan opiskelijoita ja ammattilaisia. Tulokset voivat auttaa ymmärtämään digitalisaation merkitystä sosiaali- ja terveysalalla.

Yhteenvetona voidaan sanoa, että digitalisaation kehitys on jatkuva prosessi, joka vaatii yksilöltä, yhteisöltä ja yhteiskunnalta sopeutumista uusiin haasteisiin ja mahdollisuuksiin.

Lähteet

Björk, M. (2021). *Sähköinen sosiaalityö. Erään sosiaali- ja terveystalvvelukuntayhtymän sosiaalityön sähköisen asiointin näkökulmia* [Pro gradu, Jyväskylän yliopisto].

<http://urn.fi/URN:NBN:fi:ju-202202211595>

ELY. (2017). *Digitalisaatio työn tukena*. Haettu 5.12.2022

<https://sotenavigaattori.fi/digitalisaatio-tyon-tukena/>

Laaksonen, M, Kuusisto-Niemi, S. & Saranto, K. (2009). *Sosiaalityön tiedonhallinnan tutkimus – kirjallisuuskatsaus tutkimusmetodina*. Helsinki 2009. Haettu 25.1.2023

<https://journal.fi/finjehew/article/view/2632/2418>

Heinonen, U. (2018). *Digitalisaatio mahdollistaa kestävän kehityksen*. Haettu 1.9.2022

<https://www.gaia.fi/fi/blog/ict/digitalisaatio-mahdollistaa-kestavan-kehityksen/>

Granhölm, C. (2016). *Social work in digital transfer: Blending services for the next generation*.

[väitöskirja, Helsingin Yliopisto]. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-7078-11-2>

Helsingin kaupunki. (2023). *Mitä digitalisaatio tarkoittaa?* Haettu 20.1.2023

<https://digi.hel.fi/esittely/mika-digi/>

Kallinen, Timo & Kinnunen, Taina. Etnografia. Teoksessa Jaana Vuori (toim.) *Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja*. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietöarkisto [ylläpitäjä ja tuottaja]. <<https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/>>. [Viitattu 30.1.2023]

Kairala, M. (2017). Alkusanat. Teoksessa Kivistö, M. & Päykkönen, K. (toim.), *Sosiaalityö digitalisaatiossa* (7–11). Lapin yliopisto.

https://lauda.ulapland.fi/bitstream/handle/10024/63035/Sosiaalityo_digitalisaatiossa_pdfA.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Kauppila, T., Kiiski, K. & Lehtonen, M. (2018). *Sähköhelmenkalastus – Sosiaalihuollon sähköisten palvelujen nykytila ja kehittämistarpeet*. Sosiaali- ja terveysministeriön raporteja ja muistioita 14/2018. STM.

<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-3914-1>

Kivistö, M. & Päykkönen, K. (2017). *Sosiaalityö digitalisaatiossa*.

<https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-337-035-7>

Koivula, A-K. (2020). Hyvinvointiteknologia sosiaalialalla. Teoksessa S. Päällysaho, P. Junell, J.

Latvanen, S. Saarikoski & S. Uusimäki (toim.), *Seinäjoen ammattikorkeakoulu 2020:*

Osaamista strategian vahvuusaloilla. Seinäjoen ammattikorkeakoulu.

<https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe202101071245>

Kuntaliitto. (2022). *Sosiaalinen kestävyys*. Haettu 28.9.2022

<https://www.kuntaliitto.fi/hyvinvointi-ja-sivistys/sosiaalinen-kestavyys>

Libguides. (2021). *Valton hakuohjeet*. Haettu 26.1.2023

<https://vn.libguides.com/valtonhakuohjeet/ohje>

Salminen, A. 2011. *Mikä kirjallisuuskatsaus? Johdatus kirjallisuuskatsauksen tyyppeihin ja*

hallintotieteellisiin sovelluksiin. [http://www.uva.fi/materiaali/pdf/isbn_978-952-476-349-](http://www.uva.fi/materiaali/pdf/isbn_978-952-476-349-3.pdf)

[3.pdf](http://www.uva.fi/materiaali/pdf/isbn_978-952-476-349-3.pdf)

Sitra. (2020). *Megatrendit 2020*. [https://www.sitra.fi/aiheet/megatrendit/#megatrendit-](https://www.sitra.fi/aiheet/megatrendit/#megatrendit-2020)

[2020](https://www.sitra.fi/aiheet/megatrendit/#megatrendit-2020)

Sitra. (2023). *Megtrendit 2023*. <https://www.sitra.fi/julkaisut/megatrendit-2023/>

STM. (n.d.). *Julkaisut*. Haettu 15.1.2023 <https://stm.fi/julkaisut>

STM. (2020). *Sosiaalisesti kestävä Suomi 2020: sosiaali- ja terveyspolitiikan strategia*.

<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-3106-0>

Suomen YK-liitto. (n.d.). *Kestävä kehitys*. Haettu 8.9.2022 [https://www.ykliitto.fi/yk-](https://www.ykliitto.fi/yk-teemat/kestava-kehitys)

[teemat/kestava-kehitys](https://www.ykliitto.fi/yk-teemat/kestava-kehitys)

STM. (2022). *Digitalisaatio*. Haettu 7.9.2022 <https://stm.fi/digitalisaatio>

THL. (21.9.2021). *Sosiaalisesti kestävä kehitys*. Haettu 15.9.2022

<https://thl.fi/fi/web/hyvinvointi-ja-terveyserot/tavoitteet/sosiaalisesti-kestava-kehitys>

THL. (27.4.2022). *Digiosallisuuden edistäminen*. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.

<https://thl.fi/fi/web/hyvinvoinnin-ja-terveyden-edistamisen-johtaminen/osallisuuden-edistaminen/heikoimmassa-asemassa-olevien-osallisuus/osallisuuden-edistamisen-mallit/digiosallisuuden-edistaminen>

Uski, J. (2022). *Sosiaalityö muutoksessa*. Jyväskylän yliopisto. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:ju-202202151510>

Vahala, M. (2017). *Digitalisaatio sote-uudistuksessa*. Sote- ja maakuntauudistus. Haettu 20.2.2023 <https://soteuudistus.fi/documents/1477425/2096487/Digitalisaatio+ja+sote-uudistus.pdf/e6f03071-7e04-412e-b321-ef22174c0fc5>

Valtionvarainministeriö. (n.d.). *Julkisen hallinnon digitalisaatio*. Haettu 10.9.2022

<https://vm.fi/digitalisaatio>

Valtionvarainministeriö. (n.d.). *Digitalisaation edistämisen ohjelma*. Haettu 20.1.2023

<https://vm.fi/digitalisaation-edistamisen-ohjelma>

Ympäristöministeriö. (2022). *Mitä on kestävä kehitys?* Haettu 15.9.2022 <https://ym.fi/mita-on-kestava-kehitys>

Liite 1. Taulukko 1 Aineiston koodausta.

Julkaisu	Lainaus
1 Sosiaaliturvan monimutkaisuus: Sosiaaliturvakomitean ongelmaraportti	"(Sosiaaliturvajärjestelmän toimeenpano jakautuu lukuisten itsenäisesti toimivien organisaatioiden vastuulle, joiden tehtävät voivat olla limittäisiä tai jopa toisteisia. Sosiaaliturvan käyttäjien tarpeet eivät kuitenkaan aina noudata hallinnollisia rajoja, jolloin yhden asian hoitaminen voi edellyttää asiointia useissa viranomaisissa. Joskus voi myös olla epäselvää, minkä organisaation palvelujen piiriin asiakas kuuluu.) Tätä monimutkaisuutta voidaan vähentää koordinoimalla eri viranomaisten toimintaa ja edistämällä palvelujen digitalisaatiota."
	"Toimeenpanon koordinaatio voi olla ohjattua tai omaehtoista. Ohjausta voidaan antaa säädöksillä, resursoimalla keskitetysti kehittämistoimintaa ja luomalla rakenteita toimijoiden väliselle yhteistyölle. ... Useita etuuksia tulisi voida hakea yhdellä hakemuksella ja toimeenpanossa tulisi hyödyntää digitalisaatiota ja tekoälyn mahdollisuuksia."
	"Digitalisaatio perustuu datan tai tiedon keräämiseen, yhdistelyyn ja hyödyntämiseen jonkin päämäärän saavuttamiseksi."
	"Sosiaaliturvajärjestelmän toimeenpanon tietoarkkitehtuuri on kuitenkin sirpaleinen ja kukin organisaatio kerää tietoa oman hallinnollisen tehtävänsä näkökulmasta käyttäen omia käsitteitä sekä asiakirja- ja tietomalleja."
	"Tästä syystä sosiaaliturvan laajamittaisen digitalisaatiokehityksen perusedellytyksenä olisi tiedon yhteen toimivuuden edistäminen sekä tätä koskevien yhteisten tavoitteiden asettaminen."
	"Kuten sanottu, teknologian tasolla vaihtoehtoja on olemassa. Asiakslähtöisiä asiointipalveluja pystytään rakentamaan jo nykyisin arkikäytössä olevan teknologian avulla."
	"Tilanteissa, joissa asiakkaan täytyy tuottaa tietoa monille eri viranomaisille tai asioida useissa eri palveluissa saman asian hoitamiseksi, olisi aina mahdollista pohtia tarkoituksenmukaisempaa tapaa järjestää palvelu. Asiointikokemuksesta voidaan tehdä asiakkaalle nykyistä saumattomampi kokemus, mikäli näin halutaan tehdä."
	"Keskeinen haaste ei liity teknologiaan vaan lainsäädäntöön sekä organisaatioiden välisten yhteisten toimintamallien kehittämiseen. Ilman yhteisiä tavoitteita ja niiden toimeenpanon koordinaatiota asiakaslähtöisyyden edistäminen on vaikeaa."
	"Yksi lupaava kehityskulku liittyy kansalaisen digitaaliseen identiteettiin, johon liittyvää säädöskehikkoa ollaan juuri luomassa EU:n tasolla. Tulevaisuudessa eurooppalaisilla voi olla digitaalinen kansalaisuus, joka mahdollistaa kirjautumisen julkisiin palveluihin ja joka kuljettaa mukanaamme oleelliset henkilötiedot, todistukset, lausunnot, päätökset ja muut viranomaistoiminnassa tarvittavat asiakirjat sekä mahdollistaa näiden tietojen asiakaslähtöisen hallinnan."
	"Vastaavasti viranomaisilla voisi olla omat digitaaliset identiteettinsä, jolloin kansalaiset ja viranomaiset voisivat kohdata joustavasti ja luotettavasti erilaisissa verkkopalveluissa. Tämä voisi olla merkittävä yksittäinen askel matkalla kohti asiakaslähtöisiä asiointipalveluja."
	"Asiakkaiden tarpeisiin voidaan kehittää myös erilaista ohjausta ja neuvontaa tarjoavia digitaalisia ratkaisuja. Sosiaaliturvan osalta tällaisia onkin jo syntynyt esimerkiksi Kelassa, missä chat-robotti pystyy palvelemaan tiettyjä asiakasryhmiä. Sosiaali- ja terveydenhuollon alueella ohjauksen ja neuvonnan ratkaisut ovat kuitenkin selvästi edistyneempiä ja niillä alkaa jo olla vakiintunut asema. Esimerkiksi Omaolo4 ja Terveyskylä5 -palvelut tuottavat luotettavia oire- ja palvelutarvearvioita perustuen asiakkaan antamiin tietoihin ja mahdollistavat kommunikoinnin asiakkaan ja ammattilaisen välillä. Vastaavaa tekoälyavustettua välinettä suunnitellaan parhaillaan myös työ- ja toimintakyvyn itsearviointiin, mikä voisi jatkossa tehostaa esimerkiksi asiakkaan, TE-palvelujen ja sote-palvelujen välistä vuorovaikutusta."
	"Suomalaisista kerätään tietoa lukuisiin julkisen hallinnon henkilörekistereihin. Sosiaaliturvajärjestelmän kannalta näistä keskeisimpiä ovat mm. väestötietorekisteri, tulorekisteri, etuuksien maksajien rekisteri, tapaturma- ja ammattitautirekisteri, työnantajarekisteri, työ- ja elinkeinotoimiston asiakasrekisteri, potilastiedon arkisto ja sosiaalihuollon arkisto. Suomalaisen tietoympäristön erityinen vahvuus on, että kaikki nämä tiedot ovat teknisesti yhdistettävissä toisiinsa henkilötunnuksen avulla. Asian käänttöpuolena on se, että tietojen yhdisteltävyyteen liittyy tietoturvaan ja tietosuojaan kohdistuva merkittävä riski. Julkisten palvelujen digitalisaatiossa onkin suurelta osin kyse siitä, miten onnistumme hallitsemaan tätä riskiä ja minkälaisia riskitasoa olemme valmiita sietämään."
	"Automaattista päätöksentekoa koskeva sääntely muodostuu parhaillaan ja on oletettavaa, että sääntelyn selkiytyessä automaatioaste tulee nousemaan. Automaation laaja edistäminen tulee kuitenkin edellyttämään lainsäädännön ja rekisteritiedon (mm. tulorekisterin) koordinoitua kehittämistä. Automaation kannalta edellytyksenä on, että erilaiset etuuksien määräytymisperusteet tai muut ehdot ovat sellaisia, että ne voidaan päätellä olemassa olevasta tai kerättävissä olevasta rekisteritiedosta. On kuitenkin selvää, että etuuksien määräytymisperusteiden sisältöön kohdistuu myös muita kuin automaation liittyviä tavoitteita. Näin ollen rekistereitä ja säädöksiä tulisi kehittää rinta rinnan, digitalisaation mahdollisuudet tarkoituksenmukaisella tavalla huomioiden."
	"Sosiaaliturvan toimeenpanoon liittyy paljon automaatiopotentialiaa. Esimerkkejä tästä ovat maksusitoumuksiin perustuvien korvausten maksaminen tai ansionmenetykskorvauksen kaltaiset kuukausittaiset maksut silloin, kun etuuden kestosta on jo olemassa päätös. Myös eläkepäätöksiä voitaisiin jo nykyisin antaa nopeammin ja automaattisemmin sekä hyödyntäen ennakoitua. Esimerkiksi perhe-eläke voitaisiin ainakin periaatteessa maksaa kuolintiedon myötä."
	"Analytiikkaa voitaisiin hyödyntää myös asiakaspalvelussa. Esimerkiksi asiakaspalvelija voisi saada

	analytiikkaan pohjautuvaa tietoa, joka auttaisi tunnistamaan asiakkaan piileviä tai vasta syntymässä olevia palvelutarpeita. Mikäli tekoälyn avulla tunnistettaisiin nykyistä tehokkaammin ja oikea-aikaisemmin ne henkilöt, jotka tarvitsevat erityistä tukea, resursseja voitaisiin kohdentaa sinne missä niiden vaikuttavuus on suurin. Potentiaalia liittyy esimerkiksi kuntoutuksen tarpeen tunnistamiseen ja tähän liittyvien erilaisten vaihtoehtojen kartoittamiseen. Tällaisia ratkaisuja voidaan verrata esimerkiksi terveydenhuollossa käytettyihin diagnostiikkatyökaluihin."
	" Edellä on kuvattu sosiaaliturvan toimeenpanon monimutkaisuutta lisääviä tekijöitä. Niiden taustalla oleva yhteinen tekijä liittyy sosiaaliturvaa toimeenpanevien organisaatioiden yhteistyöhön ja koordinaatioon. Digitalisaation aikakaudella organisaatioiden toiminta perustuu laajalti automaattiseen tietojenkäsittelyyn, mikä asettaa yhteistoiminnalle uusia vaatimuksia. Parhaimmillaan tietojärjestelmät eivät ymmärrä toisiaan ilman yhdessä sovittuja määrämuotoisia tietorakenteita ja protokollia."
	" Sosiaaliturvan digitalisaation perushaasteena onkin tiedonhallinnan yhtenäisyyden puute. Tekoälyratkaisut, tiedon sujuva kulkeutuminen ja asiakkaan elämäntilanteisiin sopeutuvat asiointipalvelut edellyttävät, että eri toimijoiden tuottamat tiedot ovat tietojärjestelmien ymmärrettävissä ja yhdisteltävissä tilannekohtaisesti. Laajamittainen yhteistyö ja yhteentoimivuus edellyttäisikin, että toimijat käyttäisivät yhteisiä sanastoja, koodistoja ja kirjauskäytänteitä."
	"...” Kaikilla toimijoilla on omat tietojärjestelmänsä, asiakkaalle ei tarjota yhtenäistä näkymää omiin tietoihinsa eikä kansallisesti ole sovittu asiakirjarakenteista, käsitteistä tai koodistoista, jotka tukisivat toimijoiden välistä yhteistyötä."
	"..sosiaaliturvajärjestelmä on toiminnallisesti heterogeenisempi kuin sosiaali- ja terveydenhuolto, mikä lisää myös tietosuojaan liittyvien haasteiden kulmakeroita. Tästä syystä sosiaaliturvan lainsäädännön kehittäminen digitalisaatiota edistävällä tavalla vaatii erityisen paljon myös lainvalmistelijoilta."
	"Myös sähköiset asiointipalvelut ovat organisaatiokohtaisia. Näin ollen asiakas käyttää pahimmillaan useita erillisiä sähköisiä palveluja saman asian hoitamiseen. Ei kuitenkaan ole lähtökohtaista estettä asiakaslähtöisempien, yhteen toimivien tai toimijoiden yhteisten asiointikanavien kehittämiseksi. Parhaimmillaan asiakaslähtöinen asiointikanava voisi asiakkaan näkökulmasta auttaa hallitsemaan järjestelmän monimutkaisuutta: asiakkaalle tarjottaisiin palvelua, ohjausta ja neuvontaa, jotka yksinkertaistaisivat asiointia ja ehkäisisivät informaatioloukkujen syntymistä."
	" Automaatioon ja data-analytiikkaan liittyy paljon hyödyntämättömiä mahdollisuuksia. Olemassa olevia tietovarantoja voitaisiin hyödyntää ennakoivaan palvelutarpeen tunnistamiseen tai mahdollisesti ns. etuusehdotusten mahdollistajana. Tällaisten kehityskulkujen edistäminen edellyttäisi kuitenkin periaatteellista keskustelua eri näkökohtien – mm. eri perusoikeuksien – välisistä suhteista sekä viranomaisen ja yksilön vastuunjaosta. Lisäksi Tulorekisterin ja lainsäädännön yhteen sopivuutta kehittämällä voidaan lisätä etuuksien prosessiautomaatiota."
	" Toimeenpanon onnistumista voitaisiin tukea tietoon perustuvalla johtamisella. Sosiaali- ja terveydenhuollossa tietoon perustuva johtaminen on jo pitkään ollut yksi digitalisaation kärkiteemoista. Tietovarantojen hyödyntämisen mahdollisuuksia voitaisiin tarkastella myös sosiaaliturvajärjestelmän osalta. Ajantasainen järjestelmätason tieto etuuksien ja palvelujen käytöstä, asiakasprosesseista, kustannuksista ja vaikuttavuudesta voisi tukea päätöksentekoa kaikilla tasoilla."
2 Hyvinvointitalous osaksi tietoon perustuvaa päätöksentekoa	"Ensimmäinen (hyvinvointitalouden tutkimuskysymys) koskee digitaalisten palvelujen lisääntyneen käytön vaikutuksia väestön hyvinvointiin ja hyvinvointieroihin."
	"Digitalisaation näkyemisestä taloustilastoissa on julkaistu Tilastokeskuksen huolellinen selvitys."
	"Täysin ilmaiset (digitaaliset) palvelut eivät tule kirjatuiksi kulutukseen, bkt:hen eikä tuottavuuteen, joihin taloudellisen kehityksen seuranta nojaa, vaikka tällaisilla palveluilla on ilmeisen merkittäviä vaikutuksia yhteiskuntien toimintaan ja eri väestöryhmien hyvinvointiin."
	"Myös ilmaisten digitaalisten palvelujen kasvun verotulojen kertymistä hidastava vaikutus olisi tärkeä selvityskohde julkisten palvelujen ja etuuksien rahoituksen kannalta."
3 Sosiaali- ja terveysministeriön toimintasuunnitelma 2020–2023: Toimenpiteet vuodelle 2022	"(Tavoite:) ...- hyödynnetty tehokkaammin digitalisaatiota varhaisessa tuessa ja yhteisasiakkuudessa."
	"(Tavoite:) Tehty lainmuutokset digitalisaation ja tekoälyn hyödyntämiseksi sosiaaliturvaetuuksien hakemisessa, käsittelyssä ja päätöksissä."
	"(Toimenpide:) Digitalisaatio ja teknologia hankkeet kaikkien osastojen vastuulla."
	"(Tavoite:) Rakennettu digitalisaation edistämisen ohjelma."
	"(Tavoite:) Julkiset palvelut ovat digitaalisesti kansalaisten ja yritysten saatavilla vuoteen 2023 mennessä."
	"(Tavoite:) Laadittu julkisen sektorin datan avaamisen ja hyödynnettävyyden strategia."
	"(Tavoite:) Ylläpidetty ja kehitetty valmiutta ja varautumista sekä valtakunnallisesti että alueellisesti. Otettu huomioon tilannekuvan, valmiussuunnittelun, suurten häiriötilanteiden johtamisen ja materiaalsen valmiuden näkökulmat."
	(Toimenpide:) Annettu kaksi asetusta sote-järjestämislain mukaisesti EU-lainsäädäntö ja digitalisaatiokehitys huomioiden. Ohjattu palvelujärjestelmää yhtenäiseen valmiussuunnitteluun ja valmiuskeskusrakenteeseen."
4 Turvallisia ja terveellisiä työoloja sekä työkykyä kaikille	"Työn muutoksen takana on megatrendejä, kuten digitalisaatio..."
	"Automaatio, robotit ja tekoäly...muuttavat työn sisältöä, työn tekemisen tapoja ja työnantaja-työntekijä-

	suhdetta."
	"On varauduttava siihen, että työ voi muuttua kiihtyvällä vauhdilla (digitalisaation takia)."
	"Uusien teknologioiden ja työn tekemisen muotojen mukanaan tuomat mahdolliset riskit on tunnistettava, estettävä ja minimoitava."
	"Toisaalta niiden myönteiset mahdollisuudet on myös hyödynnettävä."
	"Työ2030-ohjelmassa ...edistetään uuden teknologian ja digitalisaation hyödyntämistä"
	"..tuetaan työn murroksen edellyttämää uusiutumista ja jatkuvaa oppimista työelämässä"
5 Työelämän ja työmarkkinoiden muutos: Haasteita ja kehittämistarpeita sosiaaliturvan uudistamiselle	"Tärkeimpänä muutosta edistävänä tekijänä tutkimuksissa pidetään digitalisaatiota, joka vaikuttaa eri tavoin sisällöltään erilaisiin ja eritasoista osaamista vaativiin tehtäviin."
	"Kasvu kohdistuu erityisesti erityisasiantuntijoihin ja johtavassa asemassa oleviin."
	"Muissa pääammattiryhmissä tapahtuu todennäköisimmin vähenemistä, eniten teollisissa ja muissa tuotannollisissa työntekijätehtävissä sekä avustavissa toimistotehtävissä."
	"Muutosten seurauksena on otaksuttavissa, että ammattirakenne muuttuu yhä enemmän osaamispainotteiseksi."
6 Eurooppalainen digitaalisen terveydenhuollon viitearkkitehtuuri: Suomen tilannekuva	"Tästä tiedonvaihdosta (eri eurooppalaisten maiden välillä) toivottiin saavan jaettuja kokemuksia myös tulevaan kehittämistyöhön Suomessa ja arvioita eurooppalaisen viitearkkitehtuurin soveltavuudesta kansallisen tason valmistelussa."
	"Eri maiden lähtötilannetta arvioitaessa, Eurooppalaisen terveydenhuollon tietojärjestelmien kirjavuus nousi esiin tuoreessa EU-komission teettämässä selvityksessä (Euroopan komissio 2021)."
	"Tällä hetkellä rajat ylittävä terveystietojen vaihto toteutuu rajallisesti kyselyyn valikoitujen maiden osalta."
	"Sähköinen rajat ylittävä lääkemääräys kelpaa näiden maiden osalta apteekeissa seuraavasti: Virossa laaditut lääkemääräykset Kroatiassa, Suomessa ja Portugalissa sekä Portugalissa laaditut lääkemääräykset Kroatiassa, Suomessa ja Virossa."
	"Suomen digitaalisen terveydenhuollon kyvykkyyksien arviointi ja tilannekuvan laatiminen eurooppalaista digitaalisen terveydenhuollon viitearkkitehtuuria vasten on ajankohtainen näkymä, mikä koostaa Suomen kehittämistilannetta ja antaa viitteitä tulevasta kehittämisestä. Arviointi tuo samalla esiin arkkitehtuurimenetelmän käyttömahdollisuuksia yhteentoimivuuden ja digitaalisten terveyspalveluiden kehittämisessä. Arkkitehtuurimenetelmän etuna onkin laajojen kokonaisuuksien käsitteellistäminen ja kuvaaminen. "
	"Suomessa kansallisella tasolla kokonaisarkkitehtuurimenetelmää on vuosia hyödynnetty ohjauksen ja toimeenpanon materiaalina, jossa on selkeästi kuvattu kehittämisen tavoitteet kokonaisvaltaisen lähestymistavan mahdollistamana."
	"Jatkossa voisi olla hyödyllistä arvioida lisäksi myös eri digitaalisten terveydenhuollon kyvykkyyksien tai palveluiden näkyvyyttä ja asemointia kansallisissa kokonaisarkkitehtuurikuvaavuuksissa."
	"Eurooppalaisen viitearkkitehtuurin ja eGovERA-välineen hyödyntäminen kansallisen kehittämisen tukena edellyttäisi vielä viitearkkitehtuurin ja välineen kehittämistä sekä parempaa hyödynnettävyyttä."
	"Tällä hetkellä sisällöt on kuvattu pitkälti yksittäisten palveluiden kautta, ja mm. asiakkaiden tai kansalaisten roolia tai osallisuutta ei juurikaan erota, vaikka kyse on nimenomaan terveydenhuollon asiakkaiden palveluista vapaan liikkuvuuden mahdollistamiseksi."
	"Käsitteellisellä tasolla on huomattava, ettei uudempien digitaalisten palvelujen tai kyvykkyyksien osalta ole toistaiseksi käytettävissä vakiintuneita kuvauksia tai käsitteellisen tason määrittelyä."
	" Ehdotus kattaa näkökulmia terveystiedon ensisijaisesta käytöstä toissijaiseen käyttöön ja yksittäisten henkilöiden omiin mahdollisuuksiinsa hallita ja käyttää terveystietojaan siten, että edistetään ihmisten vapaata liikkuvuutta ja digitaalisten terveyspalvelujen ja -tuotteiden sisämarkkinoita yhteentoimivan terveystiedon saatavuutta varmistamalla."
	" Suurena muutoksena nykyiseen toimintamalliin eli eHN-pohjaiseen vapaaehtoiseen yhteistyöhön digitaalisten terveyspalvelujen kehittämisessä uutta on muutoksen pakollisuus."
7 Sote-integraation edellyttämä yhteistyöosaaminen KYSELY	Kysely: "Vastaajat toivoivat yhtenäisiä digitaalisia välineitä, tietojärjestelmien yhtenäistämistä ja jopa uutta lainsäädäntöä helpottamaan tietojen sujuvaa siirtoa ja viestintää eri tahojen välillä."
8 Sosiaali- ja terveydenhuollon valtakunnalliset tavoitteet vuosille 2023–2026 TAVOITTEET	"Sosiaali- ja terveydenhuollon tiedon sujuva liikkuvuus eri toimijoiden välillä varmistaa yhdenmukaisen kokonaisuuden asiakkaille."
	" Kattavat tiedot sosiaali- ja terveydenhuollon palveluista mahdollistavat palvelujen ja toiminnan kehittämisen."
	" Kaikessa kehittämisessä tulisi huomioida tietoturvallisuus sekä kansalliset tietorakenteet."
	"Päällekkäisiä ja erillisiä tiedonkeruita tulisi vaihteittain purkaa, automatisoida tietotuotannon työvaiheita sekä löytää yhteisiä toimintatapoja."
	" Monilla alueilla on jo yhtenäistetty tietojärjestelmiä sekä hankittu ja otettu käyttöön uusia järjestelmiä. --

	Tietojärjestelmäkokonaisuuksista vuonna 2020 järjestyneimmät olivat erikoissairaanhoidossa ja hajanaisimmat sosiaalihuollossa. Terveydenhuollossa on muutenkin yhtenäistetty tietojärjestelmiä sosiaalihuoltoa enemmän. ”
	”Hyvinvointialueilla on ollut vuoden 2021 alusta velvoite laatia tiedonhallintamalli.”
	”Uudet asiakas- ja potilastietojärjestelmiin kohdistuvat vaatimukset ovat osaltaan edesauttaneet hyvinvointialueiden valmistautumista tietojohdantamiseen. Kerätty tieto mahdollistaa eri toimenpiteiden ja tapahtumien vaikutusten ennakoimista. Tietojohdantaminen mahdollistaa toiminnan kehittämisen sekä voimavarojen kohdentamisen sinne, missä niistä saadaan merkittävin hyöty.”
	”Digitaalisessa palvelutarjonnassa on paljon vaihtelua hyvinvointialueittain. Erilaiset etähoitopalvelut tai -vastaanotot ovat kehittyneet, laajentuneet ja yleistyneet merkittävästi. Palveluja on myös laajennettu uusiin toimintoihin. Palvelujen kehitystä ja käyttöönottoa on vauhdittanut koronapandemia. Sähköiseen asiointiin liittyy edelleen erilaisia esteitä ja käyttäjien huolia. Palvelujen kehittämisessä tuleekin huomioida eri käyttäjäryhmät.”
	”Tiedonhallinnan kehittyminen ja digitalisaatio tukevat sosiaali- ja terveydenhuollon toimijoiden kansallisesti ja etenkin alueellisesti toteuttamaa palvelujen ja toiminnan kehittämistä. Ne auttavat osaltaan saavuttamaan muita kansallisia sosiaali- ja terveydenhuollon sisällöllisiä ja kehittämiseen liittyviä tavoitteita ja muodostavat asiakkaalle yhdenmukaisen kokonaisuuden.”
	”Tiedonhallinnan kehittyminen ja digitalisaatio tukevat sosiaali- ja terveydenhuollon toimijoiden kansallisesti ja etenkin alueellisesti toteuttamaa palvelujen ja toiminnan kehittämistä. Ne auttavat osaltaan saavuttamaan muita kansallisia sosiaali- ja terveydenhuollon sisällöllisiä ja kehittämiseen liittyviä tavoitteita ja muodostavat asiakkaalle yhdenmukaisen kokonaisuuden.”

Liite 2. Taulukko 2 Yksinkertaistetut lainaukset

1.	Sosiaaliturvajärjestelmän monimutkaisuuden vähentäminen viranomaisten toiminnan koordinoinnin avulla
2.	Sosiaaliturvajärjestelmän monimutkaisuuden vähentäminen palvelujen digitalisoinnin avulla
3.	Sosiaaliturvajärjestelmän toimeenpanon koordinointi digitaalisilla tavoilla
4.	Digitalisaation hyödyntäminen sosiaaliturvan toimeenpanossa
5.	Digitalisaatio perustuu datan hyödyntämiseen
6.	Tällä hetkellä sirpaleinen järjestelmän arkkitehtuuri
7.	Digitalisaation kehityksen edellytyksenä tiedon yhteen toimivuuden edistäminen sekä yhteisten tavoitteiden asettaminen
8.	Teknologiset mahdollisuudet jo olemassa asiakaslähtöisten palveluiden rakentamista varten
9.	Asiakaskokemuksen voidaan parantaa palveluiden digitalisaation avulla
10.	Haaste ei ole teknologiassa vaan lainsäädännössä ja yhteisten toimintamallien kehittämisessä
11.	Digitaalinen kansalaisuuden/Eurooppalaisen digitaalisen identiteetin tällä hetkellä kehityksessä
12.	Mahdollistaa asiakaslähtöisen hallinnan
13.	Mahdollisesti myös viranomaisten digitaalinen identiteetti
14.	Mahdollistaa asiakaslähtöisen asioinnin
15.	Sosiaaliturvan digitaaliset ohjaus- ja neuvontaratkaisut asiakkaan tarpeisiin kehitteillä
16.	Sosiaaliturvassa ei ole vielä kovin paljo digitaalisia ohjaus- ja neuvontaratkaisuja, sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut edistyneempiä ja vakiintuneita
17.	TE-palveluihin kehitteillä digitaaliset ohjaus- ja neuvontaratkaisut
18.	Runsaasti erilaisia julkisen hallinnon digitaalisia henkilörekistereitä
19.	Suomessa vahvuutena: digitaaliset henkilörekisterit voidaan yhdistää toisiinsa henkilötunnuksen avulla
20.	Yhdisteltävyyteen liittyy tietosuojariski
21.	Sosiaaliturvan automaattisen päätöksenteon edellytyksiä muodostetaan parhaillaan
22.	Automaation käyttö lisääntyy ja laajenee
23.	Automaation käytön edellytyksenä on se, että tiedot saadaan rekisteritiedosta
24.	Etuuksien määräysperusteisiin sisältyy muitakin kuin automaatioon liittyviä tavoitteita
25.	Sosiaaliturvan automaation potentiaali
26.	Analytiikan avulla asiakastarpeiden tunnistaminen ja niihin vastaaminen
27.	Sosiaaliturvaa toimeenpanevien organisaatioiden yhteistyö ja koordinaatio digitalisaation aikakaudella
28.	Yhteistoiminnan uudet vaatimukset: sovittava yhdessä tietorakenteet ja protokollat
29.	Tiedonhallinnan yhtenäisyyden puute sosiaaliturvan digitalisaation haasteena
30.	Eri toimijoiden tuottamat tiedot oltava tietojärjestelmien ymmärrettävissä ja yhdisteltävissä tilannekohtaisesti
31.	Tiedon hallinnan ja yhteisten järjestelmien kehittämisen tarpeet
32.	Yhtenäinen näkymä asiakkaalle omiin tietoihinsa
33.	Sosiaaliturvan lainsäädännön kehittäminen digitalisaatiota edistävällä tavalla vaatii erityisen paljon lainvalmistelijoilta
34.	Tällä hetkellä sähköiset asiointipalvelut organisaatiokohtaisia → asiakaslähtöisyys, yhteen toimivat ja toimijoiden yhteisten asiointikanavien kehitykselle ei ole teknologista estettä
35.	Asiakaslähtöinen ja yhteentoimiva tietojärjestelmä sosiaaliturvan digitalisaatiossa auttaa hallitsemaan monimutkaisuutta
36.	Automaatioon ja data-analytiikkaan liittyy paljon hyödyntämättömiä mahdollisuuksia
37.	Tällaisten kehityskulkujen edistäminen edellyttää keskustelua eri näkökohtien välisistä suhteista sekä vastuunjaosta
38.	Sosiaaliturvan digitalisaation edistymistä voidaan tukea tietoon perustuvalla johtamisella
39.	Tietojohdaminen on digitalisaation kärkiteema
40.	Digitaalisten palvelujen lisääntyneen käytön vaikutukset väestön hyvinvointiin ja hyvinvointieroihin
41.	Digitalisaation vaikutukset taloustilastoihin
42.	Ilmaisten digitaalisten palvelujen vaikutukset taloudelliseen kehitykseen
43.	Ilmaisten digitaalisten palvelujen vaikutus verotulojen kertymiseen
44.	Digitalisaation hyödyntäminen sosiaalipalveluissa
45.	Lainsäädännön muuttaminen digitalisaation ja tekoälyn hyödyntämiseksi
46.	Digitalisaation vastuunjako
47.	Digitalisaatio edistämishjelman rakentaminen
48.	Palvelujen digitaalisuustavoite
49.	Datan käytön strategian laatiminen
50.	Ohjausasetusten antaminen hallintotasolla
51.	Palvelujärjestelmän ohjaaminen
52.	Digitalisaation vaikutukset työelämään yleisellä tasolla
53.	Digitalisaatio muuttaa työn sisältöä
54.	Digitalisaation edesauttama muutoksen nopeus
55.	Mahdollisten riskien tunnistaminen ja hallinta
56.	Mahdollisuuksien hyödyntäminen
57.	Teknologian ja digitalisaation hyödyntäminen
58.	Uusiutumisen ja jatkuvan oppimisen tukeminen
59.	Digitalisaation vaikutus erilaisiin ja eritasoisiin tehtäviin muutosta edistävänä tekijänä
60.	Kasvu joka kohdistuu erityisasiantuntijoihin ja johtavassa asemassa oleviin
61.	Työn väheneminen erityisesti teollisissa, tuotannollisissa ja avustavissa toimistotehtävissä

62. Ammattirakenteen muutos osaamispainotteiseksi
63. Eurooppalainen digitaalisen terveydenhuollon yhteistyö
64. Kirjavuus eurooppalaisissa terveydenhuollon tietojärjestelmissä
65. Terveystietojen vaihto maiden välillä
66. Rajat ylittävä sähköinen lääkemääräys jo toiminnassa joidenkin maiden välillä
67. Suomen digitaalisen terveydenhuollon arviointi ja tilannekuva verrattuna eurooppalaiseen digitaalisen terveydenhuollon arkkitehtuuriin
68. Kokonaisarkkitehtuurimenetelmän hyödyntäminen ohjauksen ja toimeenpanon materiaalina
69. Digitaalisten terveyspalveluiden näkyvyyden ja asemointin arviointi
70. Eurooppalaisten viitearkkitehtuurien hyödyntäminen kehittämisen tukena, kehitystarve
71. Asiakkaiden tai kansalaisten roolin ja osallisuuden puute ei näy, kehitystarve
72. Vakiintuneiden kuvauksien ja määrittelyjen puute, kehitystarve
73. Terveysdatan käytön ja hyödyntämisen laajentaminen
74. Yhteisiin digitaalisiin terveyspalvelujärjestelmiin siirtymisen pakollisuus
75. Digitaalisten välineiden, tietojärjestelmien yhtenäistäminen ja lainsäädäntö muutoksen tukena
76. Tietojen jakaminen ja yhteistyö eri toimijoiden kesken
77. Tietojen hyödyntäminen palvelujen ja toiminnan kehittämisessä
78. Tietosuojan ja tietojärjestelmän huomioiminen
79. Päällekkäisten ja erillisten tiedonkeruiden purkaminen, automatisointi, yhtenäiset toimintatavat
80. Tietojärjestelmien yhtenäisyys terveydenhuollossa ja hajanaisuus sosiaalihuollossa
81. Hyvinvointialueiden velvoite tiedonhallintamallin laatimiseksi
82. Hyvinvointialueiden valmistautuminen tietojohdamiseen ja tietojen hyödyntäminen
83. Digitaalisten palvelujen kehittyminen, käyttöönotto ja esteet hyvinvointialueilla
84. Tiedonhallinnan rooli sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen ja toiminnan kehittämisessä.
85. Sosiaali- ja terveydenhuollon toimijoiden palvelujen ja toiminnan kehittäminen asiakaslähtöisen kokonaisuuden muodostamiseksi

Liite 3. Taulukko 3 Yksinkertaistetut lainaukset ryhmiteltyinä 5 teemaan. Kunkin teeman alla lainauksia on ryhmitelty & otsikoitu

DIGITALISAATION TEEMAT				
NYKYTILA	TAVOITTEET/ HYÖDYT	KEINOT	HAASTEET/ MAHDOLLISET HAITAT	KEHITYS- TARPEET
<p>Järjestelmän arkkitehtuuri</p> <p>1 Sirpaleinen järjestelmän arkkitehtuuri 2 Runsaasti erilaisia julkisen hallinnon digitaalisia henkilörekistereitä 3 Sähköiset asiointipalvelut organisaatiokohtaisia</p>	<p>Monimutkaisuuden vähentäminen</p> <p>1 Sosiaaliturvajärjestelmän monimutkaisuuden vähentäminen viranomaisten toiminnan koordinoinnin avulla 2 Sosiaaliturvajärjestelmän monimutkaisuuden vähentäminen palvelujen digitalisoinnin avulla</p>	<p>Digitaalisen datan hyödyntäminen</p> <p>1 Digitalisaatio perustuu datan hyödyntämiseen 2 Datan hyödyntäminen digitalisaatiossa 3 Suomessa vahvuutena: digitaaliset henkilörekisterit voidaan yhdistää toisiinsa henkilötunnuksen avulla</p>	<p>Mahdollisten riskien tunnistaminen ja hallinta</p>	<p>Tiedon yhteentoimivuuden kehittäminen</p> <p>1 Automaation käytön edellytyksenä on se, että tiedot saadaan rekisteritiedosta 2 Eri toimijoiden tuottamat tiedot oltava tietojärjestelmien ymmärrettävissä ja yhdisteltävissä tilannekohtaisesti 3 Tiedon yhteen toimivuuden edistäminen</p>
<p>Digitaalinen kehitys</p> <p>1 Sosiaaliturvan digitaaliset ohjaus- ja neuvontaratkaisut asiakkaan tarpeisiin kehitteillä 2 TE-palveluihin kehitteillä digitaaliset ohjaus- ja neuvontaratkaisut 3 Sosiaaliturvan automaattisen päätöksenteon edellytyksiä muodostetaan parhaillaan 4 Yhteisten asiointikanavien kehitykselle ei ole teknologista estettä</p>	<p>Asiakaskokemuksen parantaminen ja asiakaslähtöisyys</p> <p>1 Palvelujen digitaalisuustavoite 2 Asiakaslähtöisen hallinnan mahdollistaminen 3 Mahdollistaa asiakaslähtöisen asioinnin 4 Asiakaskokemuksen parantaminen palveluiden digitalisaation avulla 5 Asiakaskokemuksen parantaminen 6 Asiakastarpeiden tunnistaminen ja vastaaminen 7 Yhtenäinen näkymä asiakkaalle omiin tietoihinsa 8 Asiakaslähtöinen ja yhteentoimiva tietojärjestelmä sosiaaliturvan digitalisaatiossa auttaa hallitsemaan monimutkaisuutta 9 Asiakaslähtöisyys</p>	<p>Johtaminen ja ohjaus</p> <p>1 Sosiaaliturvan digitalisaation edistymistä voidaan tukea tietoon perustuvalla johtamisella 2 Datan käytön strategian laatiminen 3 Lainsäädännön muuttaminen digitalisaation ja tekoälyn hyödyntämiseksi 4 Digitaalisten välineiden, tietojärjestelmien yhtenäistäminen ja lainsäädäntö muutoksen tukena 5 Digitalisaation edistämishojelman rakentaminen 6 Ohjausasetusten antaminen hallintotasolla 7 Palvelujärjestelmän ohjaaminen 8 Uusiutuminen ja jatkuvan oppimisen tukeminen 9 Digitaalisten terveyspalveluiden näkyvyyden ja asemointin arviointi 10 Yhteisiin digitaalisiin terveyspalvelujärjestelmiin siirtymisen pakollisuus 11 Tietojohdaminen on digitalisaation kärkiteema</p>	<p>Lainsäädäntö</p> <p>1 Lainsäädäntö ja yhteisten toimintamallien kehittäminen 2 Sosiaaliturvan lainsäädännön kehittäminen digitalisaatiota edistävällä tavalla vaatii erityisen paljon lainvalmistelijoilta 3 Terveystietojen vaihto maiden välillä 4 Yhdisteltävyyteen liittyy tietosuojariski</p>	<p>Digitaalinen identiteetti</p> <p>1 Digitaalinen kansalaisuuden/eurooppalaisen digitaalisen identiteetin kehitys 2 Viranomaisten digitaalisen identiteetin kehitys</p>
<p>Digitaaliset neuvonta- ja ohjauspalvelut</p> <p>1 Sosiaaliturvassa ei ole vielä kovin paljon digitaalisia ohjaus- ja neuvontaratkaisuja, sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut edistyneempiä ja vakiintuneita</p>	<p>Automaation ja analytiikan hyödyntäminen</p> <p>1 Sosiaaliturvan automaation potentiaali 2 Digitaaliset ohjaus- ja neuvontaratkaisut 3 Analytiikan avulla asiakastarpeiden tunnistaminen ja niihin</p>	<p>Teknologiset mahdollisuudet</p> <p>1 Sosiaaliturvajärjestelmän toimeenpanon koordinointi digitaalisilla tavoilla 2 Teknologiset mahdollisuudet asiakaslähtöisten palveluiden rakentamista varten 3 Mahdollisuuksien hyödyntäminen</p>	<p>Yhtenäisyyden puute</p> <p>1 Tiedonhallinnan yhtenäisyyden puute sosiaaliturvan digitalisaation haasteena 2 Kirjallisuus eurooppalaisissa terveydenhuollon tietojärjestelmissä 3 Vakiintuneiden kuvauksien ja</p>	<p>Automaation ja analytiikan hyödyntäminen</p> <p>1 Automaation ja data-analytiikkaan liittyy paljon hyödyntämättömiä mahdollisuuksia</p>

	vastaaminen 4 Automaation käyttö lisääntyy ja laajenee 5 Terveysdatan käytön ja hyödyntämisen laajentaminen	4 Kokonaisarkkitehtuurimenetelmän hyödyntäminen ohjauksen ja toimeenpanon materiaalina	määrittelyjen puute	
Eurooppalainen digitaalinen terveydenhuolto 1 Rajat ylittävä sähköinen lääkemääräys jo toiminnassa joidenkin maiden välillä 2 Suomen digitaalisen terveydenhuollon arviointi ja tilannekuva verrattuna eurooppalaiseen digitaalisen terveydenhuollon arkkitehtuuriin	Digitalisaation hyödyntäminen 1 Digitalisaation hyödyntäminen sosiaaliturvan toimeenpanossa 2 Digitalisaation hyödyntäminen sosiaalipalveluissa 3 Teknologian ja digitalisaation hyödyntäminen	Eurooppalainen yhteistyö 1 Eurooppalainen digitaalisen terveydenhuollon yhteistyö 2 Eurooppalaisten viitearkkitehtuurien hyödyntäminen kehittämisen tukena	Talous 1 Digitalisaation vaikutukset taloustilastoihin 2 Ilmaisten digitaalisten palvelujen vaikutukset taloudelliseen kehitykseen 3 Ilmaisten digitaalisten palvelujen vaikutus verotulojen kertymiseen	Yhteistyö 1 Yhteisten tavoitteiden asettaminen 2 Yhteistoiminnan uudet vaatimukset: sovitettava yhdessä tietorakenteet ja protokollat 3 Tiedon hallinnan ja yhteisten järjestelmien kehittämisen tarpeet 4 Tällaisten kehityskulkujen edistäminen edellyttää keskustelua eri näkökohtien välisistä suhteista sekä vastuunjaosta 5 Digitalisaation vastuunjako
			Hyvinvointi 1 Digitalisaation vaikutukset väestön hyvinvointiin ja hyvinvointieroihin 2 Asiakkaiden tai kansalaisten roolin ja osallisuuden puute ei näy	
			Työelämä 1 Digitalisaation vaikutukset työelämään yleisellä tasolla 2 Digitalisaation vaikutus erilaisiin ja eritasoisin tehtäviin muutosta edistävänä tekijänä 3 Digitalisaation edesauttama muutoksen nopeus 4 Kasvu joka kohdistuu erityisasiantuntijoihin ja johtavassa asemassa oleviin 5 Työn väheneminen erityisesti teollisissa, tuotannollisissa ja avustavissa toimistotehtävissä 6 Ammattirakenteen muutos osaamispainotteiseksi	
			Inhimilliset tekijät 1 Etuuksien määräysperusteisiin sisältyvät muutakin kuin automaatioon liittyviä tavoitteita	